ПЛОВДИВСКИ УНИВЕРСИТЕТ

ИЗДАНИЕ ЗА ОБРАЗОВАНИЕ, НАУКА И КУЛТУРА

Брой 8 – 9 (502 – 503) година XXXVIII — 18 декември 2020 година

Първа ректорска стипендия „Студент на годината“

На стр. 2

Ректорът проф. Румен Младенов връчва стипендията на Александра Драгинова

Доц. Велина Тодорова от ЮФ бе преизбрана за член на Комитета по правата на детето към ООН

На стр. 11

Магистър във Физико-технологичния факултет е отличен с наградата за лидерство „Стробъл“

На стр. 7

Актьорските класове между Изтока и Запада

На стр. 12

Европейската нощ на учените

На стр. 14

На всички студенти, преподаватели и служители от Пловдивския университет пожелаваме весела Коледа и щастлива Нова година!

Редакцията

В броя ще прочетете още:

- За институцията „университетски омбудсман“
- Как филолог написа книга за това да обичаме математиката
- Личности, които промениха света на образованието – Януш Корчак
- Кои са отличените с Нобелова награда постижения в икономическите науки
- В Пловдивския университет се открива Център за високи постижения „Жан Моне“
- Проф. Бисер Дамянов с изложба живопис „Когато градът не заспива“

За първи път бе учредена от ректора стипендия „Студент на годината на ПУ „Паисий Хилендарски“

В 60-годишната история на пловдивската Алма матер за първи път се учредява и връчва ректорска стипендия „Студент на годината на ПУ „Паисий Хилендарски“. Стипендията е лично дарение на ректора на Пловдивския университет проф. д-р Румен Младенов и е в размер на една ректорска заплата.

Първият носител на стипендията за отличен успех, активна гражданска позиция и принос в издигането на авторитета на ПУ „Паисий Хилендарски“ е Александра Янкова Драгинова, студентка от 4-ти курс на специалността „Психология“ в Педагогическия факултет.

От 2019 г. Александра е доброволка към фондация „Пловдив 2019“ и БЧК. През 2020 г. става част от екипа на общност „Каузи и начинания“ по проекта „Социални иноватори“. Средният успех от следването ѝ до момента е отличен 5,75. Притежател е на Youth Pass от студентска мобилност по програмата „Еразъм+“ в Университета в Магдебург, Германия. Работи като преводач с немски език на свободна практика.

Александра Драгинова

Провокирана от проблемите на социалната изолация, в която неочаквано са въвлечени хора от всички възрасти, Александра създава блога си aleksmind, който продължава да поддържа. *Стресът и неговите лица, Плацебо ефектът – мит или реалност, Кратки съвети за психично благополучие по време на карантина* са само част от популярните теми, които Александра обсъжда с широката публика.

Специално внимание Александра отделя и на стреса, на който са подложени родителите, съвместяващи работата от вкъщи с активна грижа за дистанционното обучение на децата си, особено на тези от 1-ви до 4-ти клас.

Наред с всичко това Александра е от студентите психолози, обучени да прилагат в практиката си тестовете, разработени в рамките на научното изследване BURNOUT Q.

Освен че владее езика на Гьоте, Александра има собствен стил на писане с европейски привкус, в което можете да се убедите, като посетите сайта ѝ https://www.aleksmind.com/about-me/

В Пловдивския университет се открива Център за високи постижения „Жан Моне“

В конкурентна надпревара с университети от целия свят екип от катедра „Приложна и институционална социология“ към Философско-исторически факултет в сътрудничество с колеги от факултета и преподаватели от Юридически факултет спечели финансиране по програмата „Erasmus+“ за изграждане на Център за високи постижения „Жан Моне“.

Ръководителят на екипа проф. Иван Чалъков

Името на проекта е „BRINGING THE ‚HIDDEN INTEGRATION OF EUROPE' IN STUDYING AND TEACHING EU: AN OPTIMISTIC ACCOUNT (BRIHIEU)“, а основната му цел е да укрепи капацитета на Пловдивския университет в преподаването и изследването на скритите процеси на интеграция и фрагментация в рамките на Европейския съюз в следните три области:

– наука, технологии и иновации;

– върховенство на правото, демокрация и интеграция;

– социална политика.

Създаването на Центъра за високи постижения „Жан Моне“ е израз на стремежа на екипа за по-нататъшно развитие и разширяване на нашите образователни и изследователски възможности в областите, споменати по-горе, както и за значително подобряване на усилията ни за по-широко разпространение на свързаните с ЕС въпроси сред местните и регионалните заинтересовани институции и гражданското общество. Очакваните важни резултати от изпълнението на проекта включват:

– Повишаване на нивото на образование в европейските изследвания и увеличаване на броя на студентите и докторантите, обучени и изучаващи теми и проблеми на ЕС;

– Прилагане на изследователски инициативи и изграждане на мрежи за сътрудничество с други центрове за европейски изследвания в страната и чужбина;

– Разпространяване на резултатите от работата на центъра сред политици, експерти и граждани.

С оглед на реализацията на целите и резултатите, поставени пред центъра, е сформиран интердисциплинарен екип от учени и преподаватели от Пловдивския университет. Ръководител е проф. д-р Иван Чалъков от Философско-историческия факултет, като от същия факултет участват още проф. д-р Иво Христов, доц. д-р Сийка Ковачева, доц. д-р Тихомир Митев, доц. д-р Валентин Петрусенко, д-р Пламен Нанов и докторантката Биляна Милева, а проф. д-р Ирена Илиева и докторантът Димитър Ангелов са представителите на Юридическия факултет.

„Пловдивски университет“

Лекция, посветена на римското право

Натали ПЕНЧЕВА – II курс, специалност „Право“

На 10 декември 2020 г. във виртуалните аудитории на Пловдивския университет се проведе много интересно и вдъхновяващо събитие на тема „Изучаването на римското право – condicio sine qua non или отживелица?“. Организаторите – студенти от ръководството на Европейската асоциация на студентите по право (ЕЛСА) – Пловдив, бяха поканили като гост лектор гл. ас. д-р Тихомир Рачев.

Дискусионния форум откри и умело модерира Алекс Радков, президент на ЕЛСА – Пловдив, и студент по право, II курс. Замислен като инициатива на ЕЛСА – Пловдив за студентите от Юридическия факултет (ЮФ) на Пловдивския университет, той спонтанно прерасна във форум, посетен от сериозен брой студенти и от други юридически факултети. Благодарение на прякото излъчване в електронна среда в дискусията и лекцията участваха над 60 души постоянна аудитория. Заедно със студентите бяха и преподавателите от ЮФ на ПУ доц. д-р Христо Паунов, д-р Ангел Шопов и докт. Димитър Ангелов.

Форумът беше съставен от *две части*. *Първата* беше много увлекателно поднесена от д-р Рачев. Примерите, които той даде, бяха както от историята на преподаването на римското право, така и от съвременността. Д-р Рачев припомни максимата за правните предписания – да се живее честно, да не се вреди другиму и да се отдава всекиму дължимото (*Iuris praecepta sunt haec: honeste vivere, alterum non laedere, suum cuique tribuere*). Без да налага едностранчиво мнението си, като винаги го подлагаше на съмнение, отразявайки и другата гледна точка, лекторът много увлекателно успя да представи своите убедителни доводи за изучаването на римското право. Основната идея от изложението на д-р Рачев е, че знанията по римско право дават нужната за юриста основа за овладяването на много днешни правни институти. Повечето от тях, особено тези на частното право, имат вековно развитие. Особено ценното на познанията по римско право е, че не зависят от хрумванията на съвременния законодател. Те ни служат като своеобразен ориентир за евентуални негови бъдещи действия, също и за полезното опознаване на други национални правни системи, изградени на богатото римскоправно наследство.

Много точен, увличащ цялата публика и същевременно разбираем за студентите, които са в началото на своето обучение по право, беше езикът и стилът на изразяване на д-р Рачев. Провокиран от интереса на аудиторията, лекторът удължи времето на своето изложение и представи анкета сред студенти относно нужните качества, които трябва да притежава един истински юрист. В заключение според направената анкета на юриста са му нужни знания и умения, за да може да отсъди/прецени справедливо; да анализира съответния казус въз основа на добра ориентация сред нормативните актове, натрупаната практика и доктрина по поставения въпрос.

Втората част на събитието беше дискусията. На нея се даде възможност на присъстващите да зададат въпроси, да изкажат мнение, както и да узнаят отговорите на лектора и други участници от публиката. Питанията бяха многобройни и предизвикващи интереса на присъстващите. Така например изясни се въпросът, задаван от всеки първокурсник или любопитен прагматик, за целта на римското право или защо изобщо през XXI век изучаваме едно право от древността? Накратко, отговорът е следният – за да разбереш настоящето, е необходимо първо да разкриеш миналото. Не на последно място, оказва се, че римското право съществува и днес. Неговите основи определят нашето действащо право, но променено и осъвременено.

Разискваха се още и въпросите „Защо римското право се учи в първи курс?“ и “Как може в първи курс да разберем неща, които се изучават и изясняват по-късно?“. За да си построим къща, най-важната част, за да бъде стабилна, е нейната основа. Тази основа в юридическото образование е римското право. Имаме ли я, означава, че смело можем да надграждаме нашите юридически познания. Важността на овладяването на римското право потвърдиха включилите се в дискусията студенти юристи от по-горни курсове. Понякога студентите си дават сметка за това едва след като са изучавали римско право – то по традиция у нас се преподава в първата година от следването.

Провокирани от интересното изложение на д-р Рачев, въпроси задаваха както студенти, така и преподаватели. Засегнаха се проблеми, свързани с изучаването на класическите езици и на римското право, дадоха се примери от чуждестранни образователни системи (Германия и Франция). Дискусионният форум продължи доста по-дълго от предвиденото време, с несекващ жив интерес от публиката и поток от интересни и разнообразни въпроси. Оправда се още веднъж максимата, че правото е изкуство за доброто и справедливото (*Ius est ars boni et aequi*), и всеки иска да се запознае с това изкуство, понякога и чрез размишление над даден проблем и откриване на нужния отговор.

С връщане хилядолетия назад в историята се дадоха отговорите на множество въпроси. Смея да твърдя, че ние, студентите, открихме смисъл, който да ни даде поголяма мотивация да продължаваме напред, задоволявайки любопитството и жаждата си за нови знания.

Визитка: *Тихомир Рачев е роден в Стара Загора. Завършва езиковата гимназия ГПЧЕ „Ромен Ролан“ с френски език. През 2014 г. завършва право в СУ „Св. Климент Охридски“, където по-късно постъпва като редовен докторант по римско право. От времето на докторантурата и досега е преподавател в юридическите факултети на Пловдивския университет и на Софийския университет. От 2016 г. е вписан в Софийската адвокатска колегия. През 2019 г. защитава докторска дисертация на тема „Формуларната процедура“. Д-р Рачев е изявен преподавател и утвърждаващ се изследовател, любим на няколко випуска студенти.*

Съгласуваност между политиките за чистота на въздуха и други свързани области

Проблемите, особено актуални през последните години, засягащи опазването на околната среда и конкретно качеството на въздуха, поставят нуждата от спешни действия. Разработването и прилагането на определени мерки за осигуряването на по-добри условия за живот на населението, основаващи се на съгласуваност, структурираност и измеримост, са основа за изграждането на обществеността доверие и солидна инвестиция за бъдещите поколения. Създаването и поддържането на модерна и удобна градска среда за живот е от ключово значение за цялостното развитие на икономиката.

За Факултета по икономически и социални науки на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ проектът InnoAir е възможност да интегрираме нашите аналитични способности и теоретична подготовка в решаването на обществено значим проблем. Работата по проекта позволява да приложим на практика нашето виждане, че бъдещето на икономическата наука е свързано с анализа на данни и моделирането на сложни процеси. Продължителността и обхватът на проекта позволяват в него да се включат и млади изследователи от факултета, за които това ще е възможност да участват при разработването на дългосрочни и устойчиви иновативни решения, носещи осезаеми ползи.

Факултет по икономически и социални науки

Доц. д-р Христо ПАУНОВ – университетски омбудсман на ПУ „Паисий Хилендарски“

ЗА ИНСТИТУЦИЯТА

Доц. д-р Христо Паунов

1. „Всички хора са свободни и равни по рождение“, гласи знаменитият постулат на един от най-влиятелните мислители на Просвещението – английския философ Джон Лок. Много години обаче е трябвало да минат, преди това принципно положение да бъде включено и възпроизведено в съвременните конституции. Два взаимносвързани и продължаващи във времето процеса са особено значими, за да може това да се случи.

Първият е свързан с признаването и „обличането“ в правна форма на общочовешките ценности и провъзгласените права и свободи, които отразяват новото виждане за човека и гражданина, отразено в знаменитата Декларация за правата на човека и гражданина от 1789 г.

Вторият процес е свързан с постоянното усъвършенстване на механизмите за закрила на правата и свободите, на правните гаранции за материализиране на правата и свободите като всеобщи ценности.

В съвременната конституционна държава, която отговаря на фундаменталната характеристика да е „демократична, правова и социална“, средствата за защита на правата на човека и гражданина са в процес на еволюция и постоянно усъвършенстване. Утвърдило се е разбирането, че нито едно човешко право не е предварително защитено, доколкото нито една публична власт не е застрахована от социална нечувствителност и капсулиране. Именно затова се развиват и обогатяват откъм форма и съдържание институциите за защита на конституционните права и свободи на гражданите.

Институцията „омбудсман“ в своя съвременен вид се появява именно в контекста на търсенето на специализирани и достатъчно ефективни средства за защита на конституционните права и свободи на гражданите. Омбудсманът възниква първоначално в Швеция и другите скандинавски държави – от шведски език думата се превежда като пратеник, посредник, лице, към което се отправят оплаквания. Съвременното наименование навлиза от английския език в мъжки род – ombudsman. В случаите, когато не се заимства непосредствено чуждицата, преводът насочва към основата на компетентността на институцията: защитник на правата, парламентарен пълномощник, обществен, граждански или народен защитник, народен адвокат, обществен посредник и др.

В много случаи обаче определени обществени групи се нуждаят от допълнителна или специализирана защита поради спецификата на тяхното положение в обществото или значимостта на обществените отношения, в които участват. По тази причина в редица страни наред с националните и местните омбудсмани действат и различни специализирани омбудсмани.

2. Университетският омбудсман е един от видовете специализирани омбудсмани. Институцията възниква по различно време в отделните държави предвид техните национални, социални, икономически, културни, етнически, религиозни и други специфики и в зависимост от степента на развитие на университетското образование в тях. Приема се, че първият университетски омбудсман е бил назначен в САЩ през 1966 г. в колежа „Източна Монтана“, а впоследствие тази инициатива е продължена от институционализиране на омбудсмани в други държавни и частни университети в САЩ и Канада, а по-късно и в Австралия и Нова Зеландия. В Европа първите университетски омбудсмани са институционализирани в края на 70-те години на XX в.[2]

Длъжностната характеристика на университетския омбудсман, изготвена от Асоциацията на омбудсманите[2], гласи че тази институция представлява избран неутрален и безпристрастен арбитър, който има за цел да разрешава конфликти и да осигурява подкрепа на членовете на академичната общност (студенти, преподаватели, служители и работници в университета). Институционализирането на университетския омбудсман показва осъзнатата необходимост за допълнителни действия за повишаване на качеството на образованието и за загрижеността, мотивацията и амбицията на университетското ръководство за по-добра работа на академичната институция. И все пак трябва да се подчертае и фактът, че университетският омбудсман със сигурност не е панацея за „болестите на висшето образование днес“[3].

Според Европейската мрежа на омбудсманите във висшето образование[4] омбудсманът в университета е неутрален човек, към когото студенти, преподаватели, администрация и персонал могат да се обърнат по неформален и поверителен начин за помощ при оплаквания относно тяхната институция. Той е позиционираи независимо от управленската структура на висшето училище и има пряк достъп до всеки. Омбудсманът трябва да идентифицира определени проблеми във висшето училище и да отправя препоръки към отговорните органи за предотвратяване на подобни проблеми в бъдеще и за подобряване на работата в институцията[5].

3. Академичният омбудсман в България като институция е учреден през 2004 г. в Софийския университет „Св. Климент Охридски“. Това става възможно благодарение на фондация „Социален диалог“, която в сътрудничество с Демократичната комисия към Посолството на САЩ в София реализира проекта „Прозрачност и гласност чрез академичен омбудсман“.[6] Прави впечатление, че въпреки името на проекта, в което се говори за „академичен омбудсман“, институцията се нарича „обществен посредник“ – наименование, което е същото като това на въведената през 2003 г. с промените в Закона за местното самоуправление и местната администрация (в чл. 21а) подобна институция.

Тук веднага трябва да се направи уточнението, че този документ е разработен като част от изпълнение на дейностите по проекта „Антикорупционно образование и гражданско противодействие на корупцията в СУ „Св. Климент Охридски“ на фондация „Социален диалог“, а не е приет от органи на университета като Академичен съвет или Общо събрание.

Към настоящия момент тази институция в Софийския университет се нарича „университетски обществен застъпник“.

4. Могат да се очертаят няколко по-важни функции на университетския омбудсман (в зависимост от естеството на дейността му и правомощията, които има институцията), като броят и наименованието им не са изрично нормативно регламентирани:

– *Посредническа функция.* Университетският омбудсман съдейства за справедливо разрешаване на спорове и за вземане на решения чрез диалог и разискване на идеи. Той трябва да разбира характера на възникналия спор и да управлява конфликта, като помага на страните да постигнат взаимноприемливо решение. Целта му е да избегне задълбочаване на конфликта между страните, който може да се отличава със сложни социални, икономически, културни, психологически и друг вид аспекти. Постигането на резултати, които са справедливи и приемливи за всички засегнати страни, е основна цел на посредническата функция на омбудсмана. В университетската среда този модел на работа е особено подходящ, тъй като представителите на академичната общност и администрацията на висшето училище работят заедно всеки ден, имат близки контакти, допирни точки по определени въпроси и сформират своя собствена социална среда. Омбудсманът съдейства при формулирането на позициите на страните в конфликта и при намирането на алтернативни решения на проблема. Той търси начин да примири различните позиции, като задължително изслушва и двете страни в конфликта. Тук е и голямото предизвикателство пред университетския омбудсман, който трябва да запази своя неутралитет, да спечели доверието на страните и да ги убеди в своята безпристрастност.

– *Информационно-образователна функция.* Напълно възможно е част от дейността на омбудсмана да се изразява в предоставяне на информация на членовете на университетската общност за административните и образователните услуги, които предос-

„УНИВЕРСИТЕТСКИ ОМБУДСМАН“

тавя висшето училище. Проблемът идва от факта, че в големи университети, които имат сложна организационна структура, студентите, докторантите и специализантите не познават добре правомощията на отделните служби и понякога не знаят кой най-добре ще им помогне за решаването на даден проблем. Когато омбудсманът установи, че редовно се търси информация по едни и същи въпроси, той може да препоръча на съответното основно или обслужващо звено или териториално изнесена структура предприемането на определени мерки – например провеждане на информационна среща, издаване на специална брошура, публикуване на информация в специализираната интернет страница и др. Към тази функция може да се присъедини и възможността омбудсманът да организира и провежда образователни модули, в които се разглеждат общозначими въпроси и се предоставя коректна и изчерпателна информация във връзка с проблеми, които засягат университетската общност.

– *Проактивна/превантивна функция.* Тази функция може да се упражнява и без сезиране на омбудсмана – тоест нейното осъществяване не е подчинено на отделни казуси, а по-скоро практиката му е помогнала да открие определени „сиви зони“ или слаби места и това провокира неговата реакция. Той може да предприеме действия по своя инициатива, когато констатира, че не се създават необходимите условия за защита на правата на членовете на университетската общност или когато сам забележи някакво нарушение. Това му позволява да формулира предложения за отстраняване на проблеми в дейността на администрацията на висшето училище, както и за преодоляване на пречките пред прозрачността, отчетността, експедитивността и коректността спрямо лицата, които се ползват от услугите му. Упражняването на тази функция разчита на сътрудничеството с ръководствата на висшето училище и неговите основни и обслужващи звена. Тук трябва да се подчертае, че самото съществуване на университетския омбудсман допринася за по-голямото зачитане на правата и за спазването на правилата и процедурите.

5. Няколко са основните принципи в работата на омбудсмана при осъществяване на неговите функции във висшето училище:

– *Поверителност.* Омбудсманът няма право да разгласява информация за подадена жалба или сигнал, както и за лицето, което е подало жалбата или сигнала, без неговото изрично одобрение. В доклада за извършената от него дейност той може да дава статистическа информация, като например възраст, специалност, длъжност в университета, но не трябва да използва имена или други данни, които биха могли да разкрият самоличността на лицата, които са го сезирали. Естествено, в случай на извършено престъпление или при наличие на информация за намерение за извършване на престъпление омбудсманът може да разкрие самоличността на лицето.

– *Независимост.* Омбудсманът е независим в структурата на висшето училище и отчита своята дейност само пред органа, който го е избрал (Общото събрание или Академичния съвет), което гарантира неговата обективност. Дейността му трябва да се финансира целево от бюджета на висшето училище, а ректорът със съдействието на администрацията би следвало да осигури необходимите помещения и оборудване за реализиране на функциите на омбудсмана.

– *Безпристрастност.* Този принцип се изразява в това, че омбудсманът не заема страна, когато прави проверка във връзка с подадени жалби и сигнали до него. Той трябва обективно да проверява фактите, като не проявява предпочитание по отношение на лицата, които са го сезирали или които проверява. Неговият стремеж е единствено да подпомага разрешаването на конфликтите, без обаче да дава правни съвети.

– *Законност.* Университетският омбудсман осъществява своята дейност в съответствие със законодателството на Република България, правилника на висшето училище и правила за неговата дейност, ако има приети такива. Той не може да нарушава академичната автономия и задължително спазва правилата за защита на личните данни и конфиденциалността на информацията, представляваща служебна тайна, която му е станала известна при осъществяване на дейността му.

– *Публичност.* Този принцип гарантира, че омбудсманът не взема решения тайно и че работата му е открита и видима за университетската общност. Действието на този основен принцип се изразява във възможността всички преподаватели, служители, докторанти, специализанти в университета да имат достъп до информация за дейностите и инициативите на омбудсмана. Публичността и прозрачността са гаранти за законосъобразността на дейностите му, като представляват базисна основа за функционирането на институцията. Добър пример в това отношение е наличието на специализирана интернет страница на омбудсмана, присъствието му в социалните мрежи, както и прилагането на информационните и комуникационните технологии в работата му.

6. Понякога поради наличието на различни обстоятелства или причини се създават условия определени органи и/или администрацията във висшите училища да загубят своята прозрачност, откритост и способност за комуникация с останалите представители на академичната общност. Когато тези, а и други подобни процеси са налице във висшите училища, те се свързват с недоброто качество на административните и образователните услуги. Подобни явления могат да се наблюдават във висшите училища и един от пътищата за тяхното преодоляване е създаването на допълнителни механизми за наблюдение и контрол, които не дублират съществуващи органи, а по-скоро са тяхно допълнение и дори алтернатива. Създаването на институцията „университетски омбудсман“ във висшето училище цели да се изгради работещ модел на допълнителна защита на правата на всички членове на университетската общност. Омбудсманът не може да замести официалните съществуващи механизни за вътрешен контрол в университета, а предлага алтернативна възможност за неформално решаване на спорове.

7. В изложеното по-горе бяха очертани някои основни аспекти на дейността на университетския омбудсман, които би следвало да покажат необходимостта от функционирането на тази институция в България. А в контекста на контрола на качеството на образованието университетският омбудсман представлява един от механизмите, които допринасят за подобряването на качеството на висшата професионална подготовка на младите хора.

---

[1] Вж. Прозрачност и гласност чрез академичен омбудсман. С., Фондация „Социален диалог“, 2006 г., с. 5 – 7.

[2] Асоциацията на омбудсманите (TOA) и Асоциацията на омбудсманите в университетите и колежите (UCOA) през 2005 г. се сливат и сформират Международната асоциация на омбудсманите (IOA). IOA е най-голямата международна асоциация на професионални организационни омбудсмани в света, представляваща почти 900 членове по целия свят – вж. в интернет на адрес: https://www.ombudsassociation.org/learn-about-ioa.

[3] Randy H. Hamilton, “The Ombudsman in Perspective” in “The Ombudsman in Higher Education: advocate or subversive bureaucrat”, Papers from a conference, Burlingame, California, 4 May 1969, California, July 1969, p.15.

[4] Европейската мрежа на омбудсманите във висшето образование (European Network of Ombuds in Higher Education – ENOHE) е мрежа за омбудсмани във висшето образование, създадена, за да подпомага прилагането на добро управление във висшите учебни заведения и за сформиране на по-солидна база за функциониране на омбудсмана във висшето образование.

[5] Вж. повече в интернет на адрес: http://www.enohe.net/being-an-ombud-in-higher-education/

[6] Вж. в интернет на адрес:
https://www.uni-sofia.bg/index.php/bul/universitet_t/administrativna_struktura/akademichen_ombudsman.

Ту арфа звънлива, ту меч...

Радослав СМАИЛОВ

Загадъчен залез! Водите на близката река, тихи и спокойни, нашепваха за вълшебствата на нощта. Този шепот – така тайнствен и приказен, обземаше сърцето ми, душата ми ликуваше! Мислите ми летяха в надпревара, а златни букви подреждаха велика, ценна мисъл: ***Аз пях за България, защото я обичах…*** От дълбините на душата ми се изтръгна въздишка. Долетяха спомени, спомени за хроникьора на българските изпитания, спомени за Патриарха на българската литература – Иван Вазов. Поех си дъх….

Впечатляваща и всеобемна е любовта на Вазов към България, българския език, родната природа с нейните красоти, признателността към историята и героите и обичта към майката! Изпълва духовната ни същност ту като „арфа звънлива", ту като меч!

Без любов не си пълноценен, полезен, борбен и истински верен на народа си. Болката от неизпълнената мисия на гражданската съвест и националното достойнство за една креативна личност като народния поет е истинска и само неговата критичност и неудовлетворение от непромененото настояще може да обясни тези угризения. Самокритичността е и белег за дълбока душевност, висок морал, чистота на разум и сърце. А те трудно се вписват в късната следосвобожденска действителност.

Любовта на Иван Вазов към България носи границите на родното със силуета на българския национален космос. Красотата на природата се вписва хармонично в обожествяването на българското териториално богатство с духа на възрожденския пиетет към своето. Българската природа е национална ценност, носила векове наред в народопсихологията топоси като зелената гора закрилница, Балкана, хайдутите, които понякога са „немили-недраги" скитници по чужди земи. Лирикът е изпълнен с възторг и наслада от заобикалящото го съвършенство:

Сега съм у дома, в сърцето съм на Рила.

Лирикът се е слял с родовата си принадлежност, сраснал се е с древните си корени и се припознава като частица от духовния храм на съхраненото етническо, човешко достолепие в природната красота. Душата е в хармония с всемира. Лирическият аз се чувства щастлив, далеч от „световните злини" и се покланя на природата.

Вазов споделя и възхищението си към българската реч. Словоизвличането на българина е „свещено", в него е въплътена мъката на драматичната ни история, в него витае образът на всяка българска майка, заклела чедата си в духовно, но и физическо оцеляване и преораждане въпреки житейските неволи. Лирикът е длъжен да „обрише от калта" охулената реч и да възкреси нейната поетика чрез образи и сетивността на родолюбец.

Българийо, аз всичко тебе дадох:
душа, сърце, любов, зари небесни,
от теб приети – върнах ти ги в песни.
Иван Вазов

Арфата като древен струнен инструмент замества лирата, но е най-точната характеристика за мелодичността на българския език с богатата струнна разновидност на инструмента. Това е една усъвършенствана лира, която повтаря нежността на общуването. В старогръцката митология лирата носи знака на Аполоновите добродетели умереност и равновесие. В много от стиховете срещаме образа на лирата, но само родната реч Вазов ще нарече **арфа**. Богатите изразни възможности на българската реч доказват и виртуозността на лирика да борави със словото като вещ инструменталист на най-деликатните струни. Но езикът български може и да воюва за оцеляване и тържество. От **арфа** се превръща в **меч**. Метаморфозата на нежния инструмент в хладно оръжие с дълго острие говори недвусмислено за зложелателни съседи и врагове на речта. Мечът е символ на справедливост, висша власт, символ на достойнство, лидерство, сила, мъжество и бдителност.

Доказателство за твърдата позиция, която родната реч може да отстоява в битка, намираме в стиха: „язик за песни и за **бран, /** язик, сечиво благородно / от твойта сладост съм пиян – / как лейш се, звучиш ти свободно". Речта е „мощна и напета" в пленяващата хармония, „в песните на нашите жени" и „в крилатия стих на поета". Гъвкавостта на езика е невъзможна без умението на народа да оцелява и да се превръща чрез речта в бранител на българщината. Това е друго измерение на метаморфозата на арфата в меч!

Тежките разочарования от следосвобожденската действителност и болката от забравената саможертва на героите раждат „Епопея на забравените". Архитектониката на монолитната реч звучи в тях с диапазона **арфа – меч**! Вазов се издига на изключителна висота, възсъздавайки духовния лик на нашите велики възрожденци. И ако в началото чувахме нежната соната на арфата, сега звучи ораторията на меча, рапсодията на българската борба за свобода.

Помни ли някой кога за първи път се е докоснал до Вазовото слово? Може би е било с „Де е България?", с „Аз съм българче" или „Радецки", но българинът знае, че Вазовите „песни все ще се четат" като извор на „духа народни", защото с родната реч – „ту арфа звънлива, ту меч" – всички сме орисани да обичаме България в магията на патриотизма и гениалността на лирика! А песните, които изпя, СА ПАНТЕОН НА БЕЗСМЪРТИЕТО И ДОБРОДЕТЕЛТА!

Сепнах се – наоколо отекваше глас: ***и мойте песни все ще се четат…*** Помислете…

Радослав Юсеинов Смаилов е студент от IV курс, специалност „Български език и история", във Филиала на Пловдивския университет в гр. Смолян. Носител е на множество награди и отличия.

За активната си изследователска дейност е отличен като даровит и изявен студент от Фондация „Еврика" 2020/21 със стипендия по целево дарение „Акад. Александър Теодоров-Балан".

През 2020 г. печели и първа награда в категорията за есе на международния литературен конкурс, посветен на 170-годишнината от рождението на Иван Вазов, „Ту арфа звънлива, ту меч", организиран от Мелитополския университет „Богдан Хмелницки", Центъра по българистика, Лектората по български език, литература и култура и Студентското дружество „Св. св. Кирил и Методий".

Костадин Недев – магистър във Физико-технологичния факултет, е отличен с наградата за лидерство „Стробъл“

„Бъди различен. Бъди иноватор!“ – призовава младият изобретател Костадин Недев, който е един от двамата българи, отличени през месец ноември 2020 година с престижната награда за лидерство на фондация „Стробъл“ (STRAUBEL LEADERSHIP AWARD).

Фондацията „Стробъл“ е създадена от Дж. Б. Стробъл, съосновател и дългогодишен главен технически директор на „Тесла“, и съпругата му Боряна (Динева) Стробъл. Основната цел на фондацията е да подкрепя инициативи в областта на образованието, науката и социалните иновации.

По професия Костадин Недев е военен летец. Завършил е ППМГ „Васил Левски“ в град Смолян, както и Висшето военновъздушно училище „Георги Бенковски“ в град Долна Митрополия. Следват обучения в Полската военновъздушна академия в град Деблин и курс по лидерство в авиацията във ВВС на САЩ. В момента работи в авиобаза „Граф Игнатиево“ като пилот изтребител, а образованието си продължава като студент в магистърската програма „Хардуерни и софтуерни системи“ на Физико-технологичния факултет към ПУ „Паисий Хилендарски“. Предпочел е тази специалност, тъй като от малък се увлича по електрониката и създава различни хардуерни проекти като хоби, подкрепян от баща си, ас. инж. Димитър Недев, преподавател във факултета.

Заглавната страница на проекта „Млад изобретател“

„В годините си като курсант карах кола без много екстри и първия проект, който създадох, беше интериорно LED осветление, което управлявах с дистанционно. Работи и до днес“, споделя Костадин. След това заедно с малък екип създават симулатор на един от пултовете на самолета, на който лети, в университета. Разработката служи за обучение на млади пилоти.

Натрупаният личен опит поражда идеята за проекта „Млад изобретател“. „Това е една социално отговорна и насочена не толкова към технологиите, колкото към младите хора мисия“, убеден е Костадин. За първи път представя платформата през 2019 г. на VIII Национална студентска научна конференция по физика и инженерни технологии с международно участие, организирана от Физико-технологичния факултет и Студентския съвет към Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ съвместно с фондация „Еврика“.

Научава за фондация „Стробъл“ и техния конкурс от статия в списание „Мениджър“. Решава да участва в него, тъй като веднага открива силната връзка между мисията на фондацията и своята собствена – да се създават инженери и лидери на един бъдещ устойчив свят. „Това беше предпоставка за едно добро бъдещо сътрудничество“, убеден е младият изобретател. Времето показва, че е прав, защото за първи път в историята на конкурса български проект печели отличието.

Костадин Недев описва „Млад изобретател“ като мобилна платформа за обучение на ученици, студенти и ентусиасти в сферата на

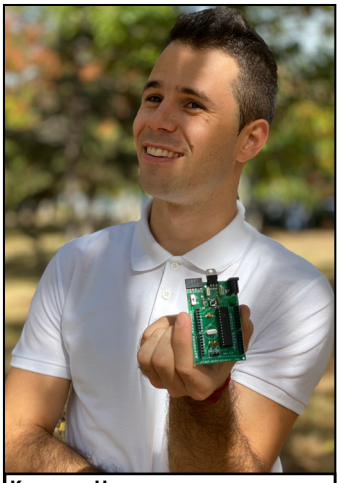
Костадин Недев

инженерните науки и компютърните технологии. Тя цели да представи инженерните науки по един достъпен и интересен начин. В нея са включени набор от изключително лесни и достъпни уроци и специално подготвени помощни материали (платки, кутии, захранващи блокове), с които всеки може лесно да създава малки авторски проекти.

„Ние искаме да стимулираме младите да бъдат не само консуматори на новите технологии, а и генератори на нови идеи и разработки, да се превърнат в едни истински млади изобретатели на бъдещето. В „Млад изобретател“ учим инженерни технологии под формата на реални физически проекти. В процеса на обучение създаваме най-различни изобретения: от коледни светлини през светещи дрехи до напълно функционални роботи. Проекти, които могат да се занесат у дома и да се използват дълго време след това. Така стимулираме тяхното творчество, изобретателност и лидерски умения“, добавя Костадин. При създаването на изобретенията се използват стари електронни компоненти и вече употребявани пластмасови или метални кутии. Така младите изобретатели за първи път се запознават с основните принципи на устойчивото развитие и кръговата икономика. „Нашата програма е изцяло съобразена с глобалните цели за устойчиво развитие. Тя допринася младите хора – бъдещите изобретатели, ефективно и ефикасно да използват изчерпаемите природни ресурси занапред. Бъдещето ни зависи от устойчивостта и процъфтяването на обществото, а това започва от младите хора. Вярвам, че децата от най-ранна възраст масово трябва да бъдат ангажирани с начинания, свързани с околната среда и инженерните науки, само така с малкия ресурсен и човешки потенциал България може да върви напред и нагоре“, заключава Костадин Недев.

Платформата може да намерите на следния линк: https://mladizobretatel.bg или във фейсбук.

Защо най-разпространеният минерал на нашата планета получи името си чак през 2014 година?

Бриджманитът, който е най-разпространеният минерал на нашата планета, получава името си едва през 2014 г. Кръстен е на Пърси Бриджман, който е носител на Нобелова награда през 1946 г. за изучаването на физиката на материалите при много високо налягане. Преди това минералът беше известен като силициев перовскит, но никой не можеше да го проучи, тъй като находищата на този минерал се намират само в долната мантия на дълбочина над 700 км под земята. Учените не могат да стигнат на такава дълбочина, но са открили фрагмент от минерала в метеорит. Според геолози бриджманитът съставлява 93% от обема на долната мантия, или около 51% от обема на Земята.

Как филолог написа книга за

Д-р Елена ЛЮБЕНОВА

Ще се възползвам от любезната покана на Тильо Тилев да разкажа накратко за новата си книга „LoveMaths Stories", която е написана на английски език.

Може би най-любопитният факт за мнозина ще е, че книга за математиката е написана от филолог, защото първоначалното ми университетско образование е свързано с филологиите в Пловдивския университет. Обикновено се смята, че филологията и математиката предполагат два коренно различни начина на мислене и взаимно се изключват. Това е разпространеното клишираро схващане, че ти си или хуманитарист, или математик. Няма по-погрешен стереотип от този, макар че и аз самата споделях същото схващане като студентка, а и даже по-късно като преподавател по славянски езици. Всъщност реално ние имаме способности и за логично, и за креативно мислене, а и в живота почти не ги отделяме едно от друго, а те взаимно се допълват.

Филолог или математик?

Професионалният ми живот в Англия ме постави в ситуации, в които, макар че използвах няколко славянски езика, за да се прехранвам, трябваше да добавя и нещо ново, да разширя професионалните си умения. Така се впуснах съвсем интуитивно в приключението, наречено математика. Завърших педагогическа математика в Open University, което всъщност ме преквалифицира и като учител по математика.

През цялото време, докато изучавах няколко математически дисциплини, имах чувството, че се занимавам с нещо познато и близко. Навярно трябва да си бил в известна степен и езиковед, а и математик, за да си способен да видиш сходствата между математическия език и естествените човешки езици. А те са както на структурно ниво, така и на семантично. И математическият език, и естествените човешки езици притежават йерархична структура, която се състои от символни системи, които са способни да предават различна информация.

Колегите, с които споделях наблюденията си, не бяха способни да ги видят, защото те бяха учители или по езици, или по математика, но не и по двете. Аз бях странно изключение. Оказах се в ситуация, в която всъщност бях жадна да обсъждам с някого мислите си, но нито лингвистите, нито математиците бяха в състояние да ме разберат напълно. Така се роди идеята ми да напиша книга, която да обедини двете страни.

В средите на нематематиците може би съвсем справедливо се шири усещането, че математиката е нещо изключително трудно, което е свързано единствено с правилен/неправилен отговор, където всяка грешка се наказва строго, а крайната цел е да се издържи някакъв изпит. Тази представа идва от училищния предмет математика и в известна степен носи вината, че хората завършват травмирани от близостта си с тази дисциплина, защото не могат да видят практическата полезност на всички теми по математика в живота си. Така е в България, по същия начин е и в Англия, а и вероятно навсякъде по света, където математиката е смятана за трудна наука, макар че учебното съдържание на предмета в двете страни е различно. В този смисъл българските училищни учебни програми по математика са все още много близки до състоянието от социализма, което представя математиката като абсолютно строга, консервативна и недостъпна за повечето дисциплина. В известна степен, изглежда, това ниво се поддържа целенасочено, за да се създава усещането за някаква елитарност и изключителност на знанието, което малцина притежават. От една страна, това е похвално, защото развива мозъка, но от друга, обрича по-голямата част от учащите на абсолютна индиферентност по отношение на математиката, защото те нямат способностите за това високо ниво. Несъзнателно се питаш: за кого всъщност е училището и каква е практическата полезност за живота, която се получава там.

Елена Любенова завършва Руската езикова гимназия „Иван Вазов" в Пловдив, а след това руска филология и славянска филология (чешки език) в Пловдивския университет „Паисий Хилендарски". Тук защитава докторската си дисертация и работи 11 години като преподавател по сравнителна граматика на славянските езици и няколко други дисциплини. От 2007 година живее и работи във Великобритания, където завършва и педагогическа математика в Open University. В момента работи като учител по математика в средно католическо училище.

В Англия учебните програми по математика са по-олекотени и се преподават на две нива – Foundation и Higher. Трудните теми и задачи се изучават само от ученици, които показват способности по математика, а останалите изучават основни теми, които оформят Foundation нивото и които имат практическо приложение в живота, поне повечето от темите ще им трябват, каквато и професия да упражняват след това. Ако учащите подобрят постиженията и резултатите си, те могат да се преместят в клас, където се изучава Higher математика. Обратното също е вярно – ако резултатите ти спаднат, ти може да се окажеш в клас, където се изучава Foundation ниво на математиката. Изпитите на матурата в края на 11. клас също са различни за двете нива. По този начин в известен смисъл се смекчава стресът от трудните теми, които не могат да бъдат овладени от всички. Ако обаче в твоите бъдещи планове влиза и намерението да учиш математика в университет, то тогава задължително трябва оценката от матурата ти по математика да бъде от високото ниво, Higher, което означава, че трябва да се постараеш да го овладееш. Ако нямаш намерения да изучаваш математика в университет след средното училище, тогава спокойно можеш да си останеш с по-ниското ниво Foundation и на матурата (GCSE) ще държиш само това ниво. За голяма част от учащите това е напълно достатъчно и постижимо ниво, което така или иначе представя математиката в достатъчно пълен вид.

За книгата

Най-голямата цел на книгата е да помогне да се развие любов или поне по-топло отношение към математиката у хората, при които то отсъства поради различни неприятни спомени, свързани с училищния им опит. Провокира ме и стереотипният начин на възприемане на математиката – повечето хора откровено си признават, че ги е страх от този предмет. Опитах се на научнопопулярен език да разкрия красотата на някои математически идеи, които са част от ежедневния ни живот, но ние дотолкова сме свикнали с тях, че даже не ги разпознаваме като математически. В ежедневието си ние всички използваме постоянно едни или други инструменти на математическия език, за да решим свои практически нужди. Парадоксът е, че много хора са напълно убедени, че те не използват математиката в живота си, може би по-скоро защото не искат да си признаят, че я използват. Възможно е и да е пропуск на училището, където толкова се концентрираш над изпитните задачи, че от дърветата всъщност не виждаш големите идеи зад тях, което оформя гората на математиката. Употребата на математиката в реалния ни живот далеч прекрачва баналните операции с пари, семплите аритметически операции за събиране, изваждане, умножение и деление, които ние сме принудени да извършваме ежедневно. Не става въпрос даже и само за употребата на числата, които всички ние използваме постоянно по различни житейски поводи. Опитах се да потърся мястото на математическите идеи и в личния ни, а и духовния ни живот – как се отразяват там.

това да обичаме математиката

По-специално ми се искаше да покажа колко могъщи са математическите идеи и да се опитам да открия тяхното присъствие навсякъде около нас. За някои математиката може да се разглежда като предмет, който е предназначен да измъчва учениците, но аз се опитах да навляза много по-дълбоко от класната стая, тъй като понятието *математика* е много повече от „изпити и учебници", тя се състои от идеи, натрупвали се векове наред.

В продължение на хиляди години математиците от цял свят допринасят за развитието на математиката с идеи и експерименти за разработване на универсалния език на математиката. Благодарение на всичките им съвместни усилия математиката е способна да отговори много бързо на различни практически нужди и да реши много реални проблеми. Тази приложна страна на математиката спомага за значително подобряване на човешкия прогрес в много области.

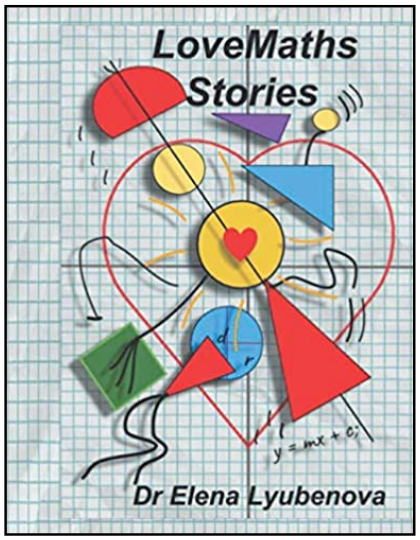

В идеалния случай според мен всеки урок по математика трябва да започва с информация за математическите понятия в по-широк контекст. Ако учениците знаят как математическите идеи отразяват и са приложими в ежедневието, те ще развият по-топла връзка с темите. Ако се научат да намират математика навсякъде, това ще ги накара да се чувстват по-комфортно с практическите въпроси. Ако се научат как да обичат математиката, ще се представят по-добре на изпитите си. Няма да има страх от грешки, а просто радост от изследването. Математиката няма да остане строг непознат съдник.

Целта на книгата е именно в това – да помогне за развитието на математическото мислене, като постави математиката в по-широк контекст с намерение да установи връзка на темата с реалния живот. Не обхваща всичко по темите, тъй като това практически не е възможно, а по-скоро показва как концепциите се отразяват в различни сфери от живота, като материално и духовно. Това не е книга за изпити, следователно липсват и изпитни задачи. Това е книга, предназначена да провокира любов към математиката, която може да бъде възможна само ако математическите идеи се отразяват в личния ни живот, само ако ги чувстваме близки. Освен това животът не е само изпити, т.е. крайната спирка, пътят дотам е много по-важен и ако в него липсва радост, но има страх и липса на вяра в способностите, тогава самото учене се обезсмисля. Има разлика, ако учим нещо за изпит и ако учим нещо за удоволствие и радост. Това е така, защото, ако нещо докосне сърцето ни, умът ни е склонен да го следва.

В резултат на това, че не могат да видят приложната страна на математиката в ежедневието, много хора се страхуват от нея. Ако човек може да види къде в живота си може да приложи знанията по математика, ще му стане по-лесно да запомни знанията. Това звучи като добре позната аксиома.

Ето защо книгата е пълна с интересни исторически, културни и научни факти за математиката в опит да осигури връзката между математиката и различните сфери на живота – изкуството, музиката, природата, литературата, езиците, философията, архитектурата и науката. Може би, ако знаем повече за това, което е било зад кулисите, ще се почувстваме малко по-сърдечно свързани по отношение на някои теми. Всички ние използваме математиката всеки ден не само когато купуваме и плащаме с пари, но например в рамките на ежедневните трансформации, които извършваме. Въртим се, местим се на различни места, увеличаваме или намаляваме размера на нещата, отразяваме се не само в огледалото, но и по морален начин и използваме различни форми и измерения, като 2D и 3D. Освен това използваме много други факти от универсалния език на математиката, който не изисква преводи.

Това е красотата на математиката – тя пътува във времето и пространството и свързва хората по света чрез своите идеи. Ето защо книгата е за всички, които искат да преодолеят училищния си страх от математиката и да развият любов към този универсален език.

Какво е различното в тази книга?

Опитах се да намеря мястото на някои концепции в цялата книга, с особен акцент върху идеите „Радост", „Любов", „Доброта", „Грижа", „Вдъхновение", „Любопитство", „Хармония", „Съзнание", „Състрадание", „Интелигентност", „Възхищение", „Уважение", „Благодарност", „Мир" и „Човечност". Това са свързващите нишки, създаващи настроение и атмосфера в разказа на книгата. Това романтично и идеалистично разказване на истории обаче работи добре заедно с целта на книгата – да предизвика топли чувства към математиката, която напълно го заслужава.

Духът на книгата е резултат от усилията за прилагане на „хуманистичния" подход на представяне на математическите идеи. Хуманистичният подход е философия и убеждение, което се стреми да изследва човешката страна на математическите идеи и да открие красотата на математиката многостранно, включително и в нашия личен живот. Основната цел на хуманистичния подход към математиката е да развие популярна оценка за математиката като област от човешки познания, пълна с творчество, въображение и вълнуващи приключения. Този подход ще помогне да се промени често срещаното неразбиране на математиката като монотонен набор от модели и правила, които просто трябва да следваме, за да дадем верни отговори и да намерим правилните решения. Такива понятия за математиката произлизат от представата за училищните изпити и учебници. Хуманистичният метод включва интердисциплинарни връзки между математиката и другите области на знанието на човека. Той изследва взаимоотношенията между тях и взаимното им влияние.

Структурата на книгата се състои от 55 популярни математически идеи, взети от учебната програма на средното училище и разработени като истории. Всяка история завършва с няколко семпли задачи, които ви дават възможност да упражните креативността и въображението си по отношение на математическите идеи.

Ето някои от заглавията на историите: „Измеренията на любовта", „Математически език и естествени човешки езици", „Математика и логика", „Математика и креативност", „Решаване на проблеми", „Безкрайност", „Симетрия", „Измеренията, в които живеем", „Магията на числата на Фибоначи", „Опростяване", „Модели" и много други интересни математически идеи и теми.

Математическите идеи и модели са толкова красиви и въздействащи, колкото и идеите на стиховете, изразени с думи, идеите на картините, изразени с цвят, или идеите на музиката, изразени с езика на звуците.

Много се надявам, че тази книга ще помогне на някого да се влюби в математиката и да се почувства вдъхновен от нейната красота и идеи по начина, по който това се случи с мен.

Книгата може да се намери в „Амазон" и има хартиена версия и електронна версия за Киндъл четец. В Киндъл версията, ако се кликне на „Look Inside", могат да се прочетат 30 страници безплатно. Книгата излиза, като се изпише цялото и име и името на автора в който и да е национален вариант на „Амазон".

Това е линкът:

https://www.amazon.co.uk/LoveMaths-Stories-Dr-Elena-Lyubenova-ebook/dp/B08LZL1BGQ/ref=tmm_kin_swatch_0?_encoding=UTF8&qid=1603817621&sr=8-1

За отличените с Нобелова награда постижения в икономическите науки – 2020 г.

Доц. д-р Атанас ВЛАДИКОВ

Безспорно 2020 година е белязана от пандемията Ковид-19, обхванала целия свят и нашата страна. Това може би е и причината всички новости, известия и постижения в области, които не засягат пряко борбата с Ковид-19, да бъдат неглижирани и да не присъстват в дневния ред на обществото. И все пак традицията, която е установена с политиката на вестник „Пловдивски университет" – да се дава трибуна на широк кръг от научни въпроси, отнасящи се до върховите постижения в различни области на науката, повелява и задължава всички нас да работим добросъвестно в полето на своята компетентност и да свеждаме поне в синтезиран вид водещите идеи, научни резултати и награди до един по-широк читателски кръг.

В този смисъл бих искал да представя на заинтересования читател няколко от по-интересните и водещи ракурси в областта на икономическите науки, удостоени с Нобелова награда. За 2020 година в областта на икономическите науки наградата е връчена на двама души от Факултета по бизнес на Станфордския университет – проф. д-р Робърт Уилсън и проф. д-р Пол Милгръм, за техните приноси в областта на теорията за икономическо моделиране на сделки, сключвани на аукциони. Тяхната обща снимка с маските на лицето става и символ на това, което ще бъде наречено в Америка „Ковидномикс", или още „Икономика с Ковид".

Професорите от Станфордския университет проф. Робърт Уилсън (Robert Wilson) и Пол Милгръм (Paul Milgrom), снимани в сутрешните часове преди официалната церемония по връчване на Нобеловите награди на 12.10.2020 г. (Снимка: Андрю Бродхед, Stanford News)

Тук е мястото да посоча, че за да достигнат определени учени до най-високото в света ниво на признание, има серия от предпоставки – не само индивидуалните постижения на дадена личност, но и самите условия на средата, в които се работи: условия, които стимулират да се работи продуктивно, резултатно, в полза на обществения интерес и „с остатък" за другите – казано на икономически език.

В тази връзка се чувствам длъжен да посоча пред уважаемия читател, че Факултетът по бизнес на Станфордския университет е основан в този частен университет през 1925 година със средства от финансовия тръст, управляван от Едгар Хувър (който ще бъде 34-тият президент на САЩ с мандат 1929 – 1933 г. – период, съвпадащ с годините на Голямата депресия). Висшата държавна политика, частните финанси и преподаването са били през цялото време част от живота на президента Хувър и той в началото на Първата световна война е доста състоятелен човек за времето си с няколко милиона долара лично богатство още тогава. И като състоятелен човек, и като лектор в самия Станфордски университет (чел е лекции по минно дело, управление на бизнеси, свързани с извличането на руда, обогатяване на руда и др.), и по-късно като секретар по търговските въпроси на федералната държава САЩ (това е с ранг на министър на търговията извън САЩ) отделя личен ресурс през 1925 година, за да се създаде Факултета по бизнес. Самият Хувър е имал различни компании, управляващи мини в САЩ, в Австралия, включително и в Русия – една мина в Челябинска област и една в Алтайските планини – близо до Новосибирск.

На практика Факултетът по бизнес на Станфорд от основаването си до момента е ориентиран в полза на бизнеса и обществото да работи с широка международна икономическа активност, основана на тясно сътрудничество между факултетите на университета с държавните/федералните институции и частното предприемачество – нещо, което, мисля, тепърва предстои да се „преоткрива" на изток от Виена...

Светлата нишка в този паралел е, че може би след 75 години – ако се движим с темповете на Станфорд – и българските университети биха могли да „произведат" – нека да не са двама, но поне един Нобелов лауреат по икономически науки.

Встрани от паралелите с други светове, и обратно в ядката на темата, проф. Уилсън е преподавател и теоретик в областта на микроикономическия анализ, един от клоновете на науката, която се изучава много интензивно в САЩ. Той също работи дълги години в областта на верифицирането и апробирането на икономически модели на основата на теорията за взимане на решения и по-специално в областта на теоретичните модели, касаещи взимането на бизнес решения от няколко лица; а проф. Милгръм е преподавател и изследовател в областта на дизайна на пазара, което е също много сериозна икономическа материя за калкулиране на пазарни параметри и моделиране на пазарни зависимости.

И двамата са експерти в една от ключовите области, пресечна точка между икономическите и математическите науки – теорията на игрите, където се симулират различни сценарии за взимане на решения – пресмятат се вероятности за сбъдване или несбъдване на определено събитие или серия от събития, дефинират се зависимости на множество производни на функции. В тази връзка трябва да кажа, че икономистите много обичат думичките „модели" и „иконометричност", с които дават определени обяснения на различни променливи величини; а в научен план има и специален клон – „иконометрикс", благодарение на който екипи от специалисти могат да анализират, моделират и прогнозират различни феномени от пазарната реалност.

Професорите Уилсън и Милгръм от няколко десетилетия работят и теоретизират своите постановки на основата на иконометричния апарат, за който споменах, а благодарение на огромните бази от данни за различните пазари по света те успяват да създадат различни панели от модели, в които демонстрират как силите на търсенето и предлагането си взаимодействат, докъде се разпростира силата на договарянето между купувача и продавача, докъде се взима „информирано решение" и откъде започват покупките/продажбите на базата на емоция/емоционално преживяване – така популярен в поведенческите модели на лица с различни характеристики – поотделно и комбинирано: пол, възраст, образование, разполагаеми средства, населено място и други подобни.

Това е и поводът двамата изследователи да вземат под внимание една специална категория на пазара, а именно аукциона. Тук се налага да внеса малко професионална яснота, защото за разлика от „традиционната" сделка, при която страните „се договарят" за взаимноизгодни условия, при аукциона има две условия: (1) от гледна точка на продавача: сделката отива при този купувач, който предложи най-висока цена; от гледна точка на купувача: сделката

На стр. 11

Доц. Велина Тодорова от ЮФ е преизбрана за член на Комитета по правата на детето на ООН

На 24 ноември 2020 г. по време на 18-ата конференция на страните по Конвенцията за правата на детето, проведена в Ню Йорк, доц. Велина Тодорова, преподавател в Юридическия факултет на Пловдивския университет (ЮФ) и изследовател в Института за държавата и правото на БАН, беше преизбрана за член на Комитета по правата на детето на ООН.

Изборът бе наложен от факта, че на 28 февруари 2021 г. изтича мандатът на девет от общо осемнадесетте членове на Комитета. От номинираните нови членове българската кандидатура получи най-голяма подкрепа – Велина Тодорова бе избрана с впечатляващите 149 гласа. След нея се нареждат кандидатите, номинирани от Япония (145), Белгия (143), Уругвай (128), Етиопия (127), Грузия (125), ЮАР (123), Бутан (120) и Чад (113), които ще заемат останалите овакантени места в Комитета.

Доц. Велина Тодорова

България номинира за втори мандат доц. Тодорова, която през 2016 г. стана първата българка – член на Комитета по правата на детето. В своя първи мандат тя беше заместник-председател, от 2020 г. – и докладчик на Комитета.

Велина Тодорова е дългогодишен преподавател по семейно и наследствено право в ЮФ и доказан експерт в сферата на правата на детето. Приоритет през нейния втори мандат в Комитета ще са възможностите за предоставяне на алтернативна грижа на децата в риск.

Академичният състав на ЮФ желае на доц. Тодорова успех и ползотворна работа и през втория мандат!

Юридически факултет

За отличените...

От стр. 10

отива при този продавач, който продаде най-евтино; (2) страните в аукциона са еднакво информирани за условията на сделката. Ето защо в САЩ и развитите страни се залага много на „информирания потребител", на „информираното решение", на „прозрачността" в една сделка, докато в по-слаборазвитите в икономически план страни приоритетно се търси цена.

Клонът от общата икономическа теория, който разглежда видовете аукциони и поведението на участниците в тези аукциони, се нарича „Теория на аукционите". И двамата лауреати поделят Нобеловата награда по икономика именно за предлагане на нови реални модели за подобряване на взимането на решения от пазарните участници и модифициране на аукционите с оглед на отчитане на интересите на три големи групи едновременно: потребителите, производителите и данъкоплатците. В популярните модели за изследване на пазарното равновесие и пазарните нагласи на участниците до разработките на Уилсън – Милгрум отчитането на „интереса на данъкоплатците" не беше така активно взимано предвид.

Те показват в своите модели, че сделките на пазара следва да съдържат и компонент, който да отчита и обществения интерес, изчислен през данъчната тегоба, която всички следва да понесат (дали чрез прогресивни, пропорционални или регресивни данъчни системи, е въпрос на друга дискусия).

На основата на множество наблюдавани традиционни аукционни формати, двамата професори от Станфорд стигат до разбирането, че освен термините „частни и публични интереси", както и „частни и публични ползи – монетарни и немонетарни" следва да се въведат термини като „обществена стойност" и „частна стойност", отразяващи отделните нагласи на участниците, които са строго „персонализирани". Особено ясно това се забелязва в разработките на проф. Милгрум (разработките от 80-те и най-вече иконометричния модел от 2004 г.), който е апологет на „персонализираната стойност" за осъществяването на една сделка. Това е особено валиден аргумент, когато даден пазарен участник е планирал серия от сделки с определена последователност, който има персонализирана стойност само за него и единствено за него и той е решен на „сделка на всяка цена" поради лични мотиви – неизразими и неразкривани за останалите. Това именно е и контрапунктът на идеята за „симетричност", „публичност" и „прозрачност" в традиционните сделки, за който повечето икономисти пледират.

Следователно въпросът за конфиденциалността става корен на икономическата конкурентоспособност и е научно потвърден в новите икономически модели за участие в аукцион.

Разработките на проф. Уилсън (от 70-те и най-вече иконометричният модел от 1977 година) допринасят за разбирането на структурата на аукционните пазари и поведението на пазарните участници в условия на конкурентна и неконкурентна среда, както и в условия на симетрична и несиметрична информация.

Новите икономически условия в България изискват по-задълбочено познаване на постиженията на икономическата наука и в частност на моделите на професорите Р. Уилсън и П. Милгрум, значимостта на чиито резултатите в техните изследвания се разпознава само от тесните специалисти в материята. В подкрепа на значимостта на техните изследвания мога да посоча, че по модификация на „Нидерландския аукцион", чрез който Нидерландия продава на света около 20 милиона лалета дневно, могат да се вземат много по-точни и ефективни решения от голям мащаб, които засягат засаждането на нови лалета на ограничени поземлени участъци, надлежното складиране и бързото транспортиране на пресни лалета по релацията Амстердам (Нидерландия) – Йоханесбург (ЮАР) например. Или по примера на „Английския аукцион", на който функционира сайтът www.eBay.com, може с различни персонализирани опции да се направят и други подобни сайтове за търговия на единични предмети с персонализирана стойност както за потребителя, така и за продавача.

Без да навлизам в допълнителни детайли по темата, това е и „голямата дискусия" сред икономистите от няколко години – дали да се облагат с данъци глобалните сделки и коя е фигурата на „глобалния данъкоплатец"; тоест към момента има „разместени" и „фрагментирани" пазарни пластове, които създават определени неравенства и сриват традиционните модели на търговия, които се изместват в дигиталния свят с много на брой персонализирани стойности.

Казано накратко, пазарът не е хомогенен, а строго персонализиран и традиционните разбирания и „пазарни настройки" според Р. Уилсън и П. Милгрум са не само променени, но вече вкарват глобалната икономика в друг „пазарен ритъм" и изместват централния въпрос за всички икономисти – въпроса за „пазарното равновесие" – в съвсем други димензии.

В заключение за мен като икономист „ковидномиксът" даде „пауза" на пазарните участници да преосмислят глобалните позиции и бизнес траекториите и докато – по експертизата на Милгрум – не се даде адекватен „пазарен дизайн" на новите реалности, „ковидномиксът" ще бъде част от нашето ежедневие: пазарувай – недей пазарува, събирай се – не се събирай, ставай – не ставай, писиарствай – не писиарствай, ваксинирай се – не се ваксинирай и т.н....

За съжаление, „ковидномиксът" е черно-бял сценарий, който скоро трябва да бъде изместен, иначе ще разруши и малкото работещи предложения.

На тази основа за мен централният въпрос е: за кого работи „икономиката с маски"?

Актьорските класове между Изтока и Запада

Тази година в специалността „Актьорство за драматичен театър“ бяха приети двама студенти от Китай. За първи път Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ става дом за толкова далечни гости. Кандидатите положиха успешно изпити по базисно ниво на владеене на български език и се представиха блестящо на трите кръга с по два монолога, две басни, две стихотворения, откъс от проза и есе изцяло на български. Само песните им бяха на китайски. „Изключително артистични, с чувство за хумор, адаптивни и с огромно желание за развитие“ – така определи академичната комисия тяхното представяне.

Хон. ас. Исмаил Ходжев с Янг Хаочен и Джанг Дзядзиен

2020 година бе период на изпитания. Практиката на специалността „Актьорство за драматичен театър“ бе блокирана в началото на месец март от строгите мерки срещу настъпването на пандемията. Преминаването към онлайн обучение замрази всички сценични проекти. Трите основни характеристики на театралното изкуство се оказаха „зад борда“. То нямаше как да се провежда колективно, публично и в специализирана среда, т.е. на сцена или екран.

Афишът на спектакъла „Искам думата“

Първи и втори курс се обучаваха основно чрез кратки индивидуални форми (етюди и откъси), а трети курс имаха само словесни упражнения върху дипломния им спектакъл. Четвъртокурсниците вече бяха изиграли многократно пет от своите дипломни заглавия – в Учебния театър, в НДК и на други софийски сцени, в Стара Загора, Карлово, Кричим. Съгласно с новата политика в специалността спектаклите им бяха заснети трикамерно. Шестото заглавие бе превърнато в радиопиеса и записано студийно ден преди затварянето на университета. Две от набелязаните заглавия не успяха да се реализират – „Птици“ на Аристофан и „Кислород“ на Иван Вирипаев. За първото от тях дори бе определен допълнителен бюджет по вътрешен проект и премиерата му трябваше да се състои в Дома на културата „Борис Христов“. С този гигантски спектакъл трябваше да се открие и Международният фестивал „Пет дена на сцена“, посветен на педагогиката за театър. Бяха поканени със своя продукция актьорски класове и професори от Русия, Италия, Франция, Швейцария, Португалия, Сърбия, Казахстан, Нигерия, САЩ. Предвидени бяха майсторски класове с академичните наставници, 30 различни спектакъла на сцената на Учебния театър и кръгла маса по проблемите на театралната педагогика. Амбицията на ръководството на Педагогическия факултет бе този фестивал да стане традиционен. Пилотното му издание „Три дена на сцена“ през май 2019 година премина блестящо. Бяха изиграни 30 спектакъла на аматьори, студенти и професионалисти в рамките на три дни при перфектна организация и препълнени зали. Всички спектакли бяха заснети и качени в YouTube канала на специалността: „Дванайсет Плюстри“.

Пак поради мерките срещу пандемията бе отменена и практиката по „Еразъм+“ на 11 студенти – актьори от IV курс. Тя трябваше да бъде проведена за два месеца в прочутия „Театро С’ардза“ на остров Сардиния, Италия. Нашите студенти имаха планирано участие в международен сценичен проект, посветен на Френската буржоазна революция от 1789 година. С този спектакъл трябваше да стартира летният международен театрален фестивал „Алтер его“ в Сасари, който също бе отложен. Студентите абсолвенти запазиха своите квоти и финансиране до септември 2021 година и могат да ги използват, ако ситуацията позволява и „облаците се разпръснат“.

Проведени бяха три онлайн майсторски класа от проф. д-р Александър Илиев с Хандонгския университет, Поханг, Южна Корея; Университета Сасари, Италия, и Международния форум за културно наследство, Бенгалуру, Индия. Неговият заснет моноспектакъл „Маскарад“ участва във виртуалното издание на Международния фестивал на изкуствата „Остров на театрите“ в Италия.

Лятото на изминалата 2020 година беше време за активно творчество на специалността. Студентите на доц. Леонард Капон, доц. Иван Налбантов и Теди Москов успяха да навакcат занятията по практическите дисциплини и успешно да завършат учебната си година. Четвъртокурсниците бяха изпитани със заснетите си спектакли и девет от тях вече работят в държавни и частни театри като актьори. Един абсолвент продължава своето образование като магистър, една студентка е в отпуск по майчинство, а останалите трима работят по специалността като актьори, танцьори и педагози.

Пак в разгара на лятото театър „Хенд“, където се провеждат практическите занятия на сцена на студентите от класа на Теди Москов, откри своя нова лятна площадка. На официалната церемония бяха поканени всички студенти и преподаватели от специалността. Специален гост, уважил събитието, бе Димитър Маринов – първият български актьор, качил се на сцената на Оскарите през 2019 година като участник в звездната филмова продукция „Зелената книга“. Новата сцена продължи да приема студентски и професионални спектакли до края на октомври, когато държавата отново залости портите пред настъпващия вирус. Появи се на бял свят и новата монография на проф. д-р Александър Илиев „Децата на рая“, отпечатана от Университетското издателство. Тя е пети том от поредицата му „Обща теория и практика на пантомимата“, с две издания на български и едно на английски език.

Притиснати от новия пик на пандемията, българските училища и университети преминаха към онлайн обучение. Основни практически форми, възможни в създалата се обстановка, станаха радиотеатърът, кратките моноспектакли, занятията по художествено слово и импровизация. Всички упражнения за общуване, сценично движение, пантомима, танци, фехтовка, куклен театър, музика и игра на сцена с публика се оказаха невъзможни. Преди въвеждането на мерките бяха създадени и заснети спектаклите „Животни“ на III курс, по сценарий и под режисурата на Ивомир Игнатов – Кени; „Искам думата“ на I курс, по сценарий и под режисурата на проф. д-р Александър Илиев, и „Преминуват годинките“ – пак на I курс, по сценарий и под режисурата на ас. Зоя Капон.

На стр. 13

Проф. Бисер Дамянов представи в галерия „Възраждане“ изложба живопис под надслов *„Когато градът не заспива“*

Ценителите на живописта можаха да се насладят в галерия „Възраждане“ на новите творби на проф. д.изк.н. Бисер Дамянов – преподавател в Педагогическия факултет и ръководител на катедра „Естетическо възпитание“. Художникът бе обединил своите картини под заглавието „Когато градът не заспива“, сякаш като антипод на това малко „заспало“ откъм културни изяви време.

В анонса към изложбата галеристката Красимира Алексиева обяснява как естетският „чернобял“ Бисер Дамянов изведнъж изпусна багрите върху палитрата си, за да стане цветен:

„Втора живописна изложба и се питам – къде у него са зимували цветовете, безгласни

и тръпнещи да изригнат. Гледам цветните картини на Бисер и усещам как като едно щастливо дете е оцветявал фигурите, предметите, природата; как цветът е водил замисъла в платното и после обратно – замисълът е водил цвета. Но да обърнем внимание на фигуратива – наистина само една по детски отворена душа може да постигне тази лежерност в рисунката, без да мисли и пресмята, просто с онази простичка и съвършена радост от постигнатото.

Този Бисер Дамянов освен естет бил и приказник.

Нека заедно да се потопим в този цветен Бисеров свят“.

А ето как нашата колежка Ивана Колева от грузинската столица Тбилиси коментира изложбата на Бисер Дамянов: „Един прекрасен есенен подарък на галерия „Възраждане“ за всички нас. Летящият свят на Бисер Дамянов ни припомня, че може да се стои и на няколко стъпки над земята. Понякога“.

Актьорските класове между Изтока и Запада

От стр. 12

Последният спектакъл получи Голямата награда в онлайн изданието на Международния фестивал на поетичния театър „Борба и обич“ в Русе в началото на ноември тази година.

Едно стихотворение на американския поет Харт Крейн, посветено на приятеля му Чарли Чаплин, като че ли най-добре описва ситуацията, в която се намират всички хора на изкуството:

Приспособяваме се тихо към живота,
доволни и от бледите утехи,
които вятърът довява
и пуска в празните ни джобове.
Но още храним обич към света,
щом спираме пред гладно котенце на прага,
готови да го приютим в протрития ръкав,
да го спасим от улицата – шумна и жестока.
Играта е такава – кара ни да се усмихваме насила.
И все пак виждаме луната, спряла над самотна уличка,
да преобръща празна кофа в искряща чаша на смеха,
и все пак чуваме през веселия шум и нашите стремежи
гласа на котенце, което вика сред пустинята.

Но въпреки това специалността „Актьорство за драматичен театър“ чертае своята позитивна траектория в бъдещето. Предстои до Нова година деканът на Педагогическия факултет проф. д-р Владимира Ангелова да разгледа и предложи за обсъждане и приемане новата стратегия за развитие на специалността до 2025 година.

В нея се предвижда разширяване на приема на студенти от 15 на 20 души за клас поради повече от двукратно увеличения кандидатстудентски поток пред последните три години. Набелязано е продължение и регулярност на двата пилотни проекта, инициирани от специалността „Актьорство за драматичен театър“: Международния фестивал „Пет дена на сцена“ и редовно функциониращия телевизионен YouTube канал на ПФ.

Предвижда се разширение на материалната база с нова открита сцена срещу учебните помещения на актьорите и художниците на терена на Нова сграда. Тази площадка ще бъде използвана от всички студенти за провеждането на спектакли на открито, концерти, изложби, фестивали, конкурси, хепънинги и тържествени церемонии.

Стратегията набелязва и развитието на научния потенциал на студентите актьори чрез участието им във вътрешноинституционални, национални и международни проекти. Предвижда се издаването на ежегоден сборник на специалността, съдържащ студентски и преподавателски разработки и изследвания, педагогически текстове и драматургия за сценични и екранни произведения. Наложително се оказва и провеждането на кандидатстудентски курсове по примера на колегите от специалността „Графичен дизайн и реклама“.

Хит в проекта за стратегия на специалността е възможността за провеждане на лятна театрална лаборатория в Созопол – Actors' Summer Sozopol Academy (ASSA), с участието на професори от най-елитните университети на петте континента. Предвидено е през първата седмица на юли 2021 година майсторски класове да проведат трима световноизвестни педагози от Русия и САЩ. Вече има заявено участие и на студенти от НАТФИЗ „Кръстьо Сарафов“ – целия актьорски клас на доц. д-р Пенко Господинов.

Пловдивският университет „Паисий Хилендарски“ и неговото най-мощно звено – Педагогическият факултет, имат капацитета да реализират подобна стратегия. В условията на разширяваща се конкуренция в областта на образованието по изкуствата нашата академична структура желае да бъде на челни позиции, флагман в педагогиката за сцена и екран. Последната алинея в стратегията на специалността „Актьорство за драматичен театър“ предвижда разкриването на магистърски и докторски програми; разширяване и подмладяване на щатния преподавателски състав и привличането на чуждестранни студенти актьори от Изтока и Запада за обучение в нашия университет. Нека не забравяме, че девизът на човека, с който той се отличава от всички други същества на планетата, е „Аз мога повече!“.

Проф. д-р Александър ИЛИЕВ
координатор на специалността, художествен ръководител на I курс, спец. „Актьорство за драматичен театър“

Д-р Шинка Дичева: Истинският учител трябва да разпали страст към четенето и мисленето

– Имате научна степен, което при преподавателите в училищата се случва сравнително рядко. Добър избор ли е да останете учител, или имате стремеж да работите само като преподавател във вуз?

– Ако кажа, че не съм мислила за работа само в университета, ще излъжа. През всичките години на следването и след завършването ми това беше моя мечта. Но по стечение на обстоятелствата след отчислението ми като докторант започнах да работя като учител. В Математическата гимназия съм от 2013 г. и може би в началото това беше форма на компромис; бях откровена да кажа на колегите си, че отиването ми в училище е по-скоро временно. Но впоследствие животът ми подсказа, че може би това е правилният ми път. Имам ученици, които, завършвайки Математическата гимназия, кандидатстват българска филология. Тази година бяха шестима. Те откриват, че освен математиката у тях живее и една друга страст.

– Какво е Вашата наука за Вас – убежище или фронтова линия? Има ли там „битки на ума“, в които се въвличате?

– Не зная дали е убежище, но българската литература е голямата ми любов. Тя оживя у мен още когато бях студентка и слушах лекциите на доц. Живко Иванов. Тогава се влюбих в тази литература и досега мисля и чувствам с нея. Това е, с което искам да се занимавам, да чета, да мисля, да пиша. За мен доц. Живко Иванов е един от вдъхновителите – изключително атрактивен като лектор, той ми показа един истински нов и жив поглед към следосвобожденската литература. И най-интересното е, че той ме накара да разбера, че тази литература не е създадена и останала назад във времето, а е процес на мислене и на развиване. Той разруши всичко онова, което аз бях моделирала в съзнанието си в училище, и аз изведнъж погледнах на Иван Вазов, на Захари Стоянов, на Алеко Константинов от един съвсем различен ъгъл – едновременно човешки, но и сложен, противоречив. За мен до този момент те бяха христоматийни автори, които никой не може да промени. Но доц. Живко Иванов ги разруши и ги изгради отново. И разбрах, че литературата не е нещо веднъж случило се и застинало, останало там, далеч в миналото, а е нещо, което продължава да се развива тук и сега и продължава да диша и в момента благодарение на хората, които се занимават с нея.

– Как се променя училището днес, когато внезапно се изправи пред реалните изпитания на пандемията и в него спешно телефонът, компютърът и лаптопът замениха класната стая? Как се справихте Вие и Вашите ученици в тази ситуация?

– Образованието направи една много голяма стъпка напред, но не искам това да бъде пътят оттук насетне. Много пораснахме, научихме се да летим, да преминаваме в пространството буквално с тези технологии, в нашето училище всеки час беше реално състоял се в реално време. Но да бъдеш пред един екран 4 – 5 часа, е изключително трудно – и за учениците, и за учителите. Умората е много голяма, но не защото 4-5 часа говориш, а защото не виждаш аудиторията си. Всеки преподавател получава знаци от аудиторията си, които го ориентират дали думите, които произнася, са разбрани. Понякога в клас е нужен само един жест или поглед, за да разбера, че това, което казвам, достига до учениците. Това няма как да се постигне онлайн. Преподавайки в електронна среда, говоря на един екран, който няма душа. Липсва ми емоцията, липсва ми душата, липсва ми връзката с децата.

– Успяхте ли да държите под око таланта на учениците си? Излязоха ли скрити дарби на преден план – и при учителите, и при учениците?

– Не знам дали умението да се адаптираме към тази тежка ситуация е дарба, но успяхме да го направим. Успяхме да се ориентираме в тази динамична среда на преподаване и всеки един от моите колеги успя да предаде знанията си по възможно най-добрия начин.

– Разбраха ли според Вас родителите, че делничната сигурност на техните деца не е само в осигуряването на подслона и на храната, а и в непрекъснатото „надграждане над себе си“ чрез знание като гаранция за ориентиране в сложния променящ се свят?

– Точно в тази криза родителите разбраха отношението на учителите към учениците и отговорността на училището към преподаването, което се случи и онлайн. Ние знаехме, че зад тези екрани са не само децата, а и техните родители, баби и дядовци, които наблюдаваха този учебен процес, коментираха го и виждаха колко много усилия коства той на учителя и колко много страст влага всеки преподавател в своята професия.

– Как стимулирате личностното оформяне на своите възпитаници – да си поставят цели, да знаят какво искат, да познават себе си, да се предизвикват и да бъдат хора?

– Това е най-важната задача на един учител. Ако литературата се преподава по един учебникарски и христоматиен начин,

На стр. 16

Шинка Дичева преподава български език и литература в МГ „Акад. Кирил Попов“ – Пловдив. Завършила е спец. „Български език и история“ в ПУ „Паисий Хилендарски“. От 2002 г. е хоноруван асистент към катедра „История на литературата и сравнително литературознание“. Специалист е по българска литература след Освобождението, а темата на докторската ѝ дисертация е „1894 – 1895 г. – отношение между литературното и политическото“.

Европейската нощ на учените

От 26 до 28 ноември се проведе тазгодишното издание на проекта „K-TRIO 4 – Европейска нощ на учените 2020“, който се финансира от Европейската комисия по дейностите „Мария Склодовска-Кюри“ на програмата „Хоризонт 2020“. Въпреки усложнената обстановка организаторите се бяха погрижили за богатата програма. Предлагаме ви два от акцентите, които са свързани с представители на Пловдивския университет.

Доц. д-р Петя Бъркалова представи книгата с интервюта на журналистката Ваня Драганова „Будителите на 21. век. Учителите като повелители на промяната“. Петата книга в тази поредица съдържа интервюта с учители с научна и образователна степен „доктор“. Те са избрани за герои на книгата не само защото са успели за няколко дни да се „настроят“ и да продължат обучението на учениците в дигитална среда, но и защото по един вдъхновяващ начин придават ново съдържание на насъщната връзка „учител – ученик“. Може да прочетете интервютата с д-р Шинка Дичева и д-р Красимир Витларов.

На 27 ноември 2020 година директорът на Центъра по растителна системна биология и биотехнология доц. д-р Цанко Гечев откри Европейската нощ на учените 2020 виртуално и реално чрез кръгла маса под надслов „Наука, която се прави със и за хората“. Повече информация за събитието и ЦРСББ ще намерите на 16 страница.

Д-р Красимир Витларов: Искам лаборатории по химия и физика, а не да показвам само клипчета на децата

Красимир Витларов преподава химия, физика и „Човекът и природата" в ОУ „Васил Левски" и физика в Професионалната гимназия по строителство, архитектура и геодезия. Завършил е две специалности в ПУ „Паисий Хилендарски" – „Химия и физика" и „Биология и химия". Магистърските му степени също са две – „Учител по химия в профилираща подготовка" и „Предучилищна и начална училищна педагогика". Преди това е завършил СУ „Климент Охридски" с профил „Природни науки" с усилено изучаване на биология, химия и физика. Темата на докторската му дисертация е „Формиране на природонаучна грамотност при изучаването на физичен модул в учебния предмет „Човекът и природата", 5. и 6. клас".

– Имате научна степен, което при преподавателите в училищата се случва сравнително рядко. Добър избор ли е да останете учител, или имате стремеж да работите като преподавател във вуз?

– Винаги съм искал да стана учител. Когато завърших гимназията, кандидатствах на няколко места и ме приеха в Медицинския университет в Стара Загора, в Пловдивския университет и в Университета по хранителни технологии. И веднага започнаха да ми говорят колко е престижно да си инженер-технолог и колко добра реализация предполага това и аз се записах в УХТ. Там занятията започват на 15 септември, а в Пловдивския университет – на 1 октомври. Изкарах 2 седмици в УХТ и после се записах да уча в специалността „Химия и физика" в ПУ – избор, за който никога не съм съжалявал, защото иначе нямаше да стана учител. Още когато започнахме да изучаваме биология, химия и физика в училище, аз се влюбих в тези предмети и си казах, че искам някой ден да ги преподавам. Не искам да бъда преподавател в университет, моето място е в училището, там искам да работя. Имам много часове, защото работя на две места, но това не ми тежи, напротив, зарежда ме. Започнах докторантурата по няколко причини, които нямат връзка с преподаването в университет. Една от тях е, че научен ръководител ми беше проф. Желязка Райкова, която е страхотен преподавател и ме научи на много неща и продължава да ме учи, никога не е отказала, когато ми се е налагало да я питам нещо.

– Какво е Вашата наука за Вас – убежище или фронтова линия? Има ли там „битки на ума", в които се въвличате?

– Убежище.

– Как се променя училището днес, когато внезапно се изправи пред реалните изпитания на пандемията и в него спешно телефонът, компютърът и лаптопът замениха класната стая? Как се справихте Вие и Вашите ученици в тази ситуация?

– Наложи ни се много бързо да научим много нови неща, макар че ползвахме електронни платформи и преди. Електронното обучение има и положителни, и отрицателни страни. Доброто беше, че част от учителите се усъвършенствахме, казвам част, защото някои колеги имаха опит с електронни платформи отпреди. Но от друга страна, се загуби живият контакт с учениците. Друго е, когато децата са пред теб и по реакцията им виждаш дали са разбрали материала, или не. А при ученето онлайн гледаш една камера. А и част от учениците нямаха камери и микрофони и общуването с тях беше само с писане. Питаш ги дали са научили даденото нещо и те отговарят с „да", но как да си сигурен, че наистина са го осмислили? Оценяването на децата при ученето в електронна среда беше отчетено като постижение, но аз не мисля така. Доста ученици повишиха значително успеха си, но е лесно да се предположи, че високите им резултати са постигнати с чужда помощ.

– Успяхте ли да държите под око таланта на учениците си? Излязоха ли скрити дарби на преден план – и при учителите, и при учениците?

– Трудно ми е да преценя, защото, когато започна електронното обучение, олимпиадите и състезанията бяха приключили. Учениците, които по принцип си учат, се представяха добре и в електронната среда. От останалите много малка част дръпнаха напред, и то с помощ вкъщи.

– Разбраха ли според Вас родителите, че делничната сигурност на техните деца не е само в осигуряването на подслона и на храната, а и в непрекъснатото „надграждане над себе си" чрез знание като гаранция за ориентиране в сложния променящ се свят?

– Ученето онлайн ни даде много добра обратна връзка с родителите. Те успяха да си дадат сметка, че е много важно децата им да имат пряка връзка с учителя и когато тя се наруши, нещата стават много по-трудни. А тези родители, които изцяло се занимаваха с децата си в това време, са си дали сметка, че учителската професия изобщо не е толкова лесна, колкото изглежда отстрани. Има хора, които си мислят, че учителят едва ли не нищо не прави, а това изобщо не е вярно.

– Как стимулирате личностното оформяне на своите възпитаници – да си поставят цели, да знаят какво искат, да познават себе си, да се предизвикват и да бъдат хора?

– Още в самото начало, когато поемам даден клас, поставям ясни правила, по които ще се работи. Запознавам с тези правила както учениците, така и родителите. И когато се движим по правилата, а ти самият като учител си мотивиран, няма как да не ги запалиш по някакъв начин. Непрекъснато участваме в олимпиади и състезания, работим по различни проекти, правим комбинирани уроци с различни предмети, а това мотивира децата да се развиват.

– Виждате ли „промяната" в очите на своите ученици, има ли там „нов свят", „нов ред", „нови хоризонти"? Какви ученици са днешните деца на България?

– Има много умни и мотивирани деца, но има и много, на които им липсва възпитание. Именно затова се налага да се работи по много ясни правила и да има дисциплина, иначе няма как да постигнем добри резултати.

– Как стои България в световен мащаб в сферата на училищното образование?

– Нашата образователна система е много добра, напоследък прилагаме опита и на други страни, но без да се съобразяваме с икономическите реалности у нас, а това не е разумно. Ще дам такъв пример – в много развити държави пазарът на труда е голям и там един тесен специалист може да си намира работа сравнително лесно, но у нас не е така. Нашата икономика не е толкова добре развита и ако човек не разбира поне от няколко неща или няма няколко специалности, трудно ще се реализира. А напоследък има една тенденция от профилираното образование да отпадат нови и нови учебни предмети. Един човек с познания само в една тясна област няма как да е конкурентен на пазара на труда.

– Има ли в нашето училищно образование „системна грешка" и какво бихте променили?

– Голямото количество административна работа – тя изяжда голяма част от времето на един учител, който, вместо да попълва документи, би могъл да помисли как да заинтригува и мотивира децата.

– Дава ли шанс Вашето училище на новите виждания на учителите, които имат воля и експертност да движат напредъка на училищното образование?

– Благодарен съм, че работя точно в тези две училища, защото и двете директорки са иновативни и ни дават възможност да се развиваме. Имаме свободата да пробваме различни начини на преподаване, макар че пак се движим в зададените рамки на учебната програма.

– Как си представяте връзката между училището и науката в следващите 20 години?

– Не искам да си го представям, защото всъщност какво какво ще бъде. Ще ви кажа аз какво искам. Мечтая си да имам лаборатории по физика и химия и да показвам на децата на практика нещата в тези науки. А знам как ще бъде – таблети, компютри и ще им казвам: „Влезте и вижте това клипче!". Не искам да бъде така, макар че не отричам тези неща.

– Как си почивате и как се забавлявате?

– Обичам да пътувам и да ходя в планината. Пътуването с влак ми се отразява най-добре. Особено ако имам някоя книга, в която да потъна. Тогава мога да отида с влака до Варна и да се върна, без да се уморя, напротив, разтоварвам се така.

– В личен план, перифразирайки един младежки рефрен, ще Ви попитам: „Колко малко Ви дели от големите мечти"?

– Мечтите ми са да пътувам още повече. Например да посетя Русия заради Таблицата на Менделеев или да отида в Полша заради Мария Кюри, която е любимият ми учен.

Центърът по растителна системна биология и биотехнология –

Доц. д-р Весела КАЗАШКА

Центърът по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ) – Пловдив, е научна организация. Той е един от 10-те центъра за върхови постижения, финансирани по програмата WIDESPREAD-Хоризонт 2020 в рамките на проекта PlantaSYST SGA CSA № 739582/FPA 664620 (Call: H2020-TEAMING). В реализирането на проекта участват 6 научноизследователски организации: четири български институции (Центърът по растителна системна биология и биотехнология, Институтът по микробиология „Стефан Ангелов", Институтът по зеленчукови култури „Марица", Институтът по молекулярна биология и биотехнология) и две немски организации (Потсдамският университет и Макс Планк Институтът по растителна молекулярна физиология, Потсдам-Голм).

ЦРСББ си поставя за цел да бъде водеща научна институция, която да извършва, насърчава, развива, популяризира и подпомага научната, развойната и иновативната дейност в областта на растителната системна биология и биотехнология, да обучава докторанти в съответните професионални направления и да осигурява академично израстване на изследователите, които работят в Центъра. През последните 3 години ЦРСББ се утвърди като научна организация с отлична публикационна дейност, а също и като желан партньор от страна на бизнеса.

Националното, регионалното и международното значение на ЦРСББ са признати и от местната власт. В началото на 2019 година Община Пловдив осигури 23,5 декара терен, намиращ се в ЖР „Тракия", за изграждане на модерен кампус. Изграждането на кампуса и закупуването на специализирано оборудване пък е финансирано от ОП НОИР по процедура за допълваща подкрепа за български научни организации, одобрени по програмата Хоризонт 2020 – WIDESPREAD- TEAMING, фаза 2 с проект BG05M2OP001-1.003.0001-C01 „Проект ПлантаСИСТ: Създаване на Център по растителна системна биология и биотехнология и превръщане на фундаменталните научни изследвания в устойчиви биобазирани технологии в България".

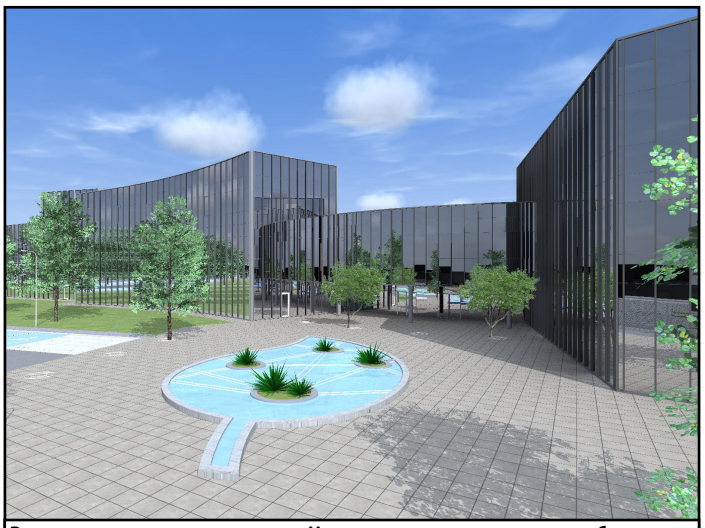

Визуализация на новата сграда на Центъра по растителна системна биология и биотехнология (ЦРСББ)

В момента Центърът по растителна системна биология и биотехнология разполага с нова модерна апаратура, чрез която да се извършват висококачествени изследвания. ЦРСББ е нова и постоянно развиваща се научна организация, която полага уси-

Истинският учител трябва да разпали страст...

От стр. 14

това не е преподаване. Учителят трябва да вдъхновява, да пали, учителят трябва да може да достигне до сърцето и душата на всеки един ученик. Трябва да умее да провокира доброто у всеки един и ако успее, тогава си е свършил работата. Истинският учител трябва да разпали страст към четенето и мисленето, да обвърже написания някога текст с настоящето. Всъщност четенето е пътят към себе си, пътят към истинското аз.

– Виждате ли „промяната" в очите на своите ученици, има ли там „нов свят", „нов ред", „нови хоризонти"? Какви ученици са днешните деца на България?

– Със сигурност децата днес не са като преди 10 и 20 години, но не са и много далече от нас. Ако подходът на учителя е правилен, той ще достигне до тях. И не е важното само да преподаваме интерактивно, мога да достигна до децата без нито една мултимедия или презентация. Въпросът е в желанието за работа, как се общува, как се говори. Учителят е този, който задава посоката, хоризонтите, а учениците тръгват да търсят истините за света.

– Как стои България в световен мащаб в сферата на училищното образование?

– Всяка година отчитаме много високи резултати, може би защото аз работя в Математическата гимназия, виждам с очите си изключителни постижения на учениците. Има световни класации, които ни отреждат призови места. Но родителите имат един грях към децата си – че не ги карат да четат. За мен четенето на книги стои в основата на всяко едно израстване, на всяко едно развитие – без значение дали е в сферата на хуманитаристиката, или не. От родителите зависи дали децата ще четат. Знам, че децата не искат, но те не искат и други домашни задължения да изпълняват, да си подреждат стаята и пр., но родителят настоява. Значи могат да научат и децата си да четат. Ако възрастните осъзнават колко е важна книгата, ще научат и детето си да чете.

– Има ли в нашето училищно образование „системна грешка" и какво бихте променили?

– Системата на образованието се опитва да се реформира и през 2 – 3 години се въвеждат нови програми. Неуместно е да виним непрекъснато училището или министерството като институция. Текстовете са сложни за четене, за разбиране, но все пак учителят е медиаторът между времето, епохата, текста и учениците. Много е трудно да се обясни на един ученик в 8. клас образът на Хамлет. Ако учителят не намери правилния подход, децата не могат да разберат този образ, а учебниците са написани на един доста сложен език. Задачата на учителя е да приближи текста, да създаде интерес към словото от миналите епохи и учениците да огледат своето време в произведенията.

– Дава ли шанс Вашето училище на новите виждания на учителите, които имат воля и експертност да движат напредъка на училищното образование?

– Имаме пълна свобода. Моите ученици знаят кой е Хайтов, но знаят и коя е Яна Язова. Стига учителят да иска да разкаже, има и време, има и начин.

– Как си представяте връзката между училището и науката в следващите 20 години?

– Мисля, че трябва да бъдат в още по-тясна връзка училището и науката. Много ми се иска да бъде така – науката да бъде част от мисленето за училището и училището да подготвя умове за науката.

– Как си почивате и как се забавлявате?

– Истинската почивка за мен е със семейството и с приятелите, с книга в ръка, на приятно място, в Родопите или на море.

– В личен план, перифразирайки един младежки рефрен, ще Ви попитам: „Колко малко Ви дели от големите мечти"?

– Много се надявам да имам времето да ги постигна. Ако човек има времето и ако запази дръзкия си дух, ще постигне мечтите си.

Възможности за развитие на млади и утвърдени учени

лия за усъвършенстване, поддържане и модернизиране на техническата база и влага средства за професионално развитие на хората, които работят в нея. Мениджмънтът на Центъра е воден от мнението, че доброто материално обезпечаване на научноизследователската и развойната дейност е много необходимо, но от съществено значение са изследователите, които извършват тази дейност. ЦРСББ е привлекателно място за научна кариера както за български учени, така и за изследователи от чужбина. В момента в ЦРСББ работят 30 души, като 6 от тях са от чужбина – Индия, Китай, ЮАР. Създадена е атмосфера на академичен комфорт в съвременна високотехнологична среда. Повече информация за ЦРСББ е достъпна на страницата на научната организация: https://cpsbb.eu/ и на страницата на проекта: https://plantasyst.eu/

Центърът по растителна системна биология и биотехнология, като партньор в организирането на Европейската нощ на учените, инициатива, която се финансира от Европейската комисия по дейностите „Мария Склодовска-Кюри" на програма „Хоризонт 2020", бе част от консорциум участници, сред които са Софийският университет „Св. Климент Охридски" – координатор на проекта, сдружението „Форум „Наука", Бургаският университет „Проф. д-р Асен Златаров", Медицинският университет – Варна, Тракийският университет, Русенският университет, БАН – ИМИ, и Клуб „Млади таланти".

Обединени от мотото „Науката трансформира живота", в Европейската нощ на учените 2020 в Пловдив ние се фокусираме върху европейското измерение на тази тема.

Учени от академичните среди и представители на индустрията обединиха усилията си, за да повишат осведомеността и да открият нови перспективи за наука, изкуство и образование.

На 1 септември 2020 г. ЦРСББ даде старт на събитията, включени в програмата на проекта К-ТРИО 4 – Учените в триъгълника на знанието (Researchers in Knowledge Triangle). Първото събитие от програмата за град Пловдив беше откриването на художествена изложба с картини на д-р Ааканша Каноджиа, изследовател от екипа на Центъра. Изложбата беше под надслов „Запечатано в картина" и провокира дискусии по темата за универсалния език на символите и тяхното научно и художествено „улавяне", за развитието на творческия и научния потенциал на човека, способен на символно общуване. Същевременно изложбата представя човека на науката и изкуството като гражданин на света, като „универсален човек".

Екипът подготви и видео, което се разпространява чрез социалните мрежи и медии. Видеото представя д-р Ааканша Каноджиа, която е изследовател от Индия, завършила обучението си в докторска програма в Германия, провела стажове в Нова Зеландия, Ирландия, Германия и установила се в България като член на изследователския екип на ЦРСББ. В интервю с Ива Неделева – софтуерен инженер, тя разказва за страстта си към науката и рисуването. Д-р Ааканша Каноджиа споделя моменти от професионалното си развитие и обяснява творческите импулси за запечатване на идеите в картини като спасение в условията на социална изолация, породена от COVID 19. Видеото е достъпно на: https://cpsbb.eu/videos/

На 27 ноември 2020 година директорът на Центъра по растителна системна биология и биотехнология доц. д-р Цанко Гечев откри Европейската нощ на учените 2020 виртуално и реално чрез кръгла маса под надслов: „Наука, която се прави със и за хората". Организаторите на Европейската нощ на учените 2020 от ЦРСББ са вдъхновени от обявената от ООН Международна година на здравето на растенията.

Изследователите разказаха лични истории за попрището на учения, доближиха света на генетичното тайнство до широката публика, показаха добри примери за кариерно развити тук, в България. Разказаха за свои специализации във водещи световни лаборатории и изследователски центрове и как престоят там е повлиял върху развитието им в житейски план и в науката.

Михаил Ангелов

Михаил Ангелов, лабораторен техник/мениджър в ЦРСББ, сподели: „Прекарах една година в Ирландия, в лабораториите на BioAtlantis, производител на биостимуланти на основата на водорасли. Там се занимавах основно с ефекта на високите температури върху плододаването при домати и изпитването на биостимулантите на компанията. Работата в нов колектив ми даде възможност за разучаване на нови методи и похвати. В повечето случаи потокът на информация е двустранен, надявам се в този аспект да съм бил полезен на колегите. Освен в професионален план възможността за пътуване и живот в друга държава не е за пренебрегване".

Димитър Кирковски

Димитър Кирковски, който работи в областта на биоинформатиката и ръководи отдела по информационни технологии на ЦРСББ, в качеството си на докторант разказва за специализацията си в Университета в Кейптаун: „Центърът по растителна системна биология и биотехнология чрез проекта RESIST ми предостави уникалната възможност да посетя Република Южна Африка и да специализирам в Университета на Кейптаун. Като традиции и постижения университетът се нарежда до най-елитните висши учебни заведения на Африканския континент и е на 120-а позиция в класацията на най-добрите университети в света. Изключително добре оборудван, имах възможността да работя с водещи световни специалисти от различни научни области. Специализацията ми протече в департамента по молекулярна и клетъчна биология под ръководството на проф. Н. Илинг и д-р Рейф Лаял, където имах възможността напълно да се потопя в местната атмосфера и да провеждам научни изследвания на високо ниво".

Д-р Ааканша Каноджиа

Доктор Ааканша Каноджиа работи като изследовател постдокторант в отдела по физиология на молекулярния стрес в ЦРСББ. Тя казва, че винаги се чувства развълнувана да се включва в изследвания, които биха могли да повишат производителността и да доведат до подобряване на културите. Тя работи върху идентифициране на ролята на молекулярното грундиране върху толерантността към стрес при *Arabidopsis thaliana* и други видове култури, като домати и/или пипер. Това е целта и на специализацията ѝ в Ирландия, BioAtlantis. Д-р Ааканша Каноджиа споделя още: „Работата в ЦРСББ ми даде много възможности да уча и да изследвам себе си. За мен е удоволствие да бъда част от ЦРСББ, развълнувана съм от изследванията и иновациите, които центърът предоставя през последните няколко години. Проекти като PlantaSYST осигуряват невероятна платформа и ресурси за изследователите, за да излязат с научни идеи и да натрупат ценен изследователски опит. Също така съм благодарна, че ЦРСББ ми даде възможността да представя моята артистична страна на същата платформа, на която израствам професионално в областта науката за растенията".

Личности, които промениха света

Януш Корчак е известен полски педагог, лекар, писател и общественик. Още в ранна възраст той обръща сериозно внимание на системата на образование, занимават го въпроси, над които размишлява през целия си живот. Роден е на 22 юли 1878 г. в Царство Полша, което тогава е в състава на Руската империя. Истинското му име е Херш Хенрик Голдшмид, израства в заможно еврейско семейство, тъй като баща му Йозеф Голдшмид бил преуспяващ юрист.

Детството на бъдещия учител обаче трудно би могло да се нарече радостно. В резултат на негативното отношение към евреите семейството му постоянно се сблъсква с някакви трудности. Освен това в образователните институции от онова време учителите били много сурови. В гимназията той изпитва всички ужаси на тогавашното педагогическо образование на собствения си гръб. Учителите имат право да наказват учениците по най-жесток начин, с децата се разговаря грубо и на висок глас, дори са подлагани на публично бичуване.

Интересен факт е, че обучението се провежда на руски език. Още в първи клас, когато децата са на 10 – 11 години, учат латински, във втори – френски и немски, в трети – гръцки. След завършване на гимназията възпитаниците получават свидетелство.

От този период бъдещият учител научава важен урок: възрастните не уважават децата. Той забелязва как децата се удрят, как им се крещи без причина и колко несправедливо се наказват, ако по невнимание наранят някого. В бъдеще Корчак ще пише за децата като за беззащитна и угнетена класа, като за малки хора, притиснати под желязната пета на големите: „Светът на възрастните се върти около впечатляващото се дете с шеметна скорост. Не можете да вярвате на нищо и на никого. Възрастните и децата не са в състояние да се разбират. Сякаш са два различни биологични вида“.

Когато Януш навършва 11 години, баща му проявява първите признаци на психическо заболяване. Лечението струва скъпо и скоро семейство Голдшмид се оказва в тежко материално положение. Затова от пети клас Януш започва да припечелва допълнителни пари от уроци, а четенето на поезия и съчиняването на стихове се превръщат в единственото развлечение сред ежедневните проблеми на любознателния младеж.

Много от учениците на 15-годишния учител били негови връстници, но те внимателно го слушали, защото успявал да представи дори най-скучния и трудносмилаем материал по необичайно интересен начин. За самия Корчак това бил доста мрачен период от живота му – нерядко към него се отнасяли като към прислуга, тъй като дрехите му издавали споходилата го бедност. Преследвала го и мисълта, че може бащината болест да се предаде по наследство и животът му да приключи в приют за психично болни.

След 3 години порасналият Януш Корчак осъзнава на какво иска да се посвети. На 18-годишна възраст той публикува статията „Гордиевият възел“, в която повдига важни въпроси, свързани с отглеждането на деца. В нея той пита: „Ще дойде ли денят, в който майките и бащите ще спрат да мислят за облеклото и забавленията и ще се грижат за възпитанието и образованието на децата си, вместо да ги оставят на грижите на гувернантки и домашни учители?“.

Редакторът на вестника помни Януш като срамежлив младеж в изтъркана училищна униформа, който плахо влиза в редакцията, оставя непоръчаната статия на масата и си тръгва, без да каже и дума. Впечатлен от сериозността и отличния стил на тези статии, редакторът го кани да води самостоятелна рубрика в седмичника.

Скоро след това бащата на Корчак умира и Януш трябва сам да издържа семейството. Затова той решава да се запише в

Януш Корчак

Медицинския факултет на Варшавския университет. Смята, че като лекар ще подобри финансовото си състояние и в същото време ще може да помага на нещастните хора.

През 1898 г. е обявен конкурс за драматургично произведение и той написва пиеса, озаглавена „Накъде“?, в която разказва историята на психично болен, чиято лудост унищожава семейството му. Той се подписва под пиесата с името на героя от романа на полския писател Ю. И. Крашевски „Историята на Янаш Корчак и прекрасната дъщеря на оръжейника“. Неговата творба попада сред наградените, но печатарят обърква името му и във вестника излиза като Януш Корчак, като с този псевдоним той става известен в цял свят.

През лятото на 1899 г. пътува до Швейцария, за да се запознае по-добре с педагогическото наследство на Песталоци. По време на пътуването си Корчак се интересува от училища и детски болници. Приятелите му се чудят защо се стреми да стане лекар, когато литературната му кариера върви толкова добре. На това той отговоря: „Чехов беше лекар, но това не му попречи да стане велик писател, а напротив, придаде специална дълбочина на творчеството му. За да напишете нещо, което си струва, трябва да сте диагностик. Медицината ще ми помогне да надникна в човешката личност, дори в същността на детската игра“.

През 1905 г. Корчак получава дипломата си и като военен лекар от руската императорска армия участва в Руско-японската война. През 1907 г. заминава за една година в Берлин, където слуша лекции на собствени разноски, преминава практическо обучение в детски клиники и се запознава с различни образователни институции. След това той преминава стаж във Франция и посещава сиропиталище в Англия. Междувременно Корчак се запознава с трудовете и възгледите на Фрьобел, Спенсър, Монтесори, Толстой, особено цени прагматичната педагогика на Джон Дюи.

През 1911 г. Корчак се оттегля от медицината и основава сиропиталище за еврейски деца във Варшава, което ръководи до края на живота си. Тъй като вече е известен, той успява да привлече богати хора за изграждането на сградата на дома. От този момент нататък започва неговата професионална педагогическа дейност. Притежавайки големи познания в областта на педагогиката, той се опитва да разработи своя собствена система, която да му позволи да възпитава най-добрите човешки качества у децата. Важно е да се отбележи, че Корчак неслучайно избира да работи в Полша – по онова време сред поляците процъфтява антисемитизмът и учителят преди всичко иска да помогне на дискриминираните еврейски деца. След две години Домът за сираци е напълно готов и разполага с множество оборудвани стаи, разположени на 4 етажа.

През първите месеци Януш Корчак и неговата сподвижница Стефания Вилчинска работят практически без почивка и сън. Той поема отговорността за цялостното превъзпитание на довчерашните деца на улицата, което е изключително трудна задача. Крайъгълният камък на педагогическата система на Корчак е нравственото възпитание, като става един от първите, които постигат детско самоуправление. Януш вярва, че сиропиталището е общност, в която ръководните принципи и съдебната система са създадени от самия колектив. Общата

на образованието – Януш Корчак

работа и интереси насърчават взаимната помощ и развиват чувството за отговорност у индивида. По неговия път тръгва и известният руски педагог Антон Макаренко.

Когато избухва Първата световна война, Корчак отново е призован на фронта като медик. Известно време работи като лекар в сиропиталища за украински деца в Киев, където започва да пише книгата „Как да обичаме детето". В нея той се фокусира върху факта, че е невъзможно да обичаш детето, без да се опиташ да го видиш като независима личност. Педагогът твърди, че децата имат абсолютно същите права като възрастните.

Отвеждането към газовите камери на Януш Корчак и децата от Дома за сираци

След края на войната Януш Корчак попада в полската армия. Тогава той се разболява от тиф и само по чудо оцелява. Когато съветско-полският конфликт приключва, той се завръща в своя интернат, където със същото усърдие посвещава цялото си време на децата.

С избухването на Втората световна война, когато нацистите окупират Варшава, Януш Корчак и потомците му са изправени пред сериозни трудности. През 1940 г. заедно с възпитаниците на Дома за сираци е преместен във варшавското гето. С много усилия продължава грижата за децата, набавя храна и лекарства за тях. Дори когато ситуацията се влошава до краен предел и нацистите започват да унищожават жителите на гетото, Корчак подкрепя своите ученици. Той прави всичко възможно да имитира пълноценен живот при тези чудовищни обстоятелства и по този начин да даде на децата надежда. Страхът от смъртта обаче все повече завладява детските сърца въпреки опитите на учителя да ги защити от жестоката реалност.

Подробностите за тези дни са описани в дневника на великия педагог. По същото време Януш Корчак вече има световно признание, много известни хора се опитват да го спасят от смърт. Той обаче отхвърля всички предложения, като заявява, че ще остане с учениците си до края.

Изглежда невероятно, но измъченият и изтощен 64-годишен Корчак отхвърля всички предложения на тайни доброжелатели и благодетели да го изведат от гетото. Сътрудникът му Игор Неверли разказва: „За него имаше подготвена стая и документи. Корчак можеше да напусне гетото всяка минута, аз отидох с пропуск за двама души – техник и водопроводчик. Корчак обаче ме изгледа така, че се свих. Беше очевидно, че той не очакваше такова предложение от мен... Смисълът на отговора на лекаря беше следният: няма да захвърлите детето си в нещастие, болест и опасност, нали? А тук има двеста деца. Как да ги оставим сами в газовата камера? И възможно ли е да се преживее всичко това?".

Когато през август 1942 г. идва заповедта за депортирането на Дома за сираци, Корчак се опитва да убеди ръководството на гетото, че децата са здрави и работоспособни и могат да шият униформи за германските войници, но усилията му са напразни.

На 6 август 1942 г. всичките 192 деца от сиропиталището са изпратени в концлагера „Треблинка". Заедно с тях са депортирани Януш Корчак, вярната му сътрудничка Стефания Вилчинска и още 8 възпитатели. Полският историк Емануел Рингелблум (самият той по-късно разстрелян) оставя следния спомен за този ден: „Беше ужасна жега. Изведнъж дойде заповед за извеждане от интерната. Никога няма да забравя тази гледка! Това не беше обикновен поход към вагоните, това беше организиран ням протест срещу режима на убийците! Започна шествие, което никога досега не се беше случвало. За разлика от хаотичната тълпа от крещящи хора, съпроводени от плющящите камшици, децата от сиропиталището вървяха тихо по четири в редица. Начело – Корчак, държащ две деца за ръце. Дори полицаите застанаха мирно и отдадоха чест. Когато немците видяха Корчак, те попитаха: „Кой е този човек?". Не издържах повече – сълзи бликнаха от очите ми и аз покрих лицето си с ръце".

Докато качват децата във влака, заминаващ за концентрационния лагер, офицер от СС се приближава до Корчак и му подава някаква хартия. Влиятелен член на една организация се застъпва пред Гестапо за Корчак, в резултат на което той получава разрешение да се върне, но без децата. Корчак поклаща глава в знак на несъгласие и прави жест на есесовеца да се отдръпне.

Десетте заповеди на Януш Корчак към родителите

1. Не очаквай твоето дете да бъде човекът, който си ти, или този, който искаш да бъде. Помогни му да стане не ти, а себе си!

2. Не търси от детето отплата за това, което си направил за него. Ти си му дал живот, как може да ти се отблагодари за това?! То ще даде живот на друг човек, той – на трети, и това е необратимият закон на благодарността.

3. Не изкарвай върху детето си своите обиди, за да не горчи хлябът ти на старини. Каквото посееш, това ще пожънеш.

4. Не гледай на проблемите му отвисоко. Животът на всеки е даден според силите му и бъди сигурен – на него също му е тежко, и не по-малко, отколкото на теб. Може би и повече, тъй като му липсва опит.

5. Не го унижавай!

6. Не забравяй, че най-важните срещи за човека са с децата. Обръщай им голямо внимание, защото няма как да знаеш кого точно ще срещнеш в детето.

7. Не се измъчвай, ако не можеш да направиш нещо за своето дете. Трябва да се тревожиш, ако можеш, но не го правиш. Просто помни – за детето не е направено достатъчно, ако не си направил всичко възможно.

8. Детето не е тиранин, който обсебва целия ти живот, не е и само създание от плът и кръв. То е скъпоценна чаша, която животът ти повелява да пазиш и да разпалваш в нея творческия огън. Сред разкрепостената любов на майката и бащата расте не „нашето" или „своето" дете, а душа, дадена ти да я опазиш.

9. Обичай чуждото дете. Никога не причинявай на чуждото дете това, което не би желал да причинят на твоето!

10. Обичай своето дете такова, каквото е – неталантливо, неуспешно, обичай го и когато е пораснало. Общувай с него, радвай се, защото детето – това е празник, който все още е с теб!

Изложба с аксесоари за книги с участието на колегата ни Славена Шумарова-Запрянова бе открита в Народната библиотека „Иван Вазов“

Читателите и посетителите на Народната библиотека „Иван Вазов“ са били свидетели на множество изложби – най-вече на книги. Оказа се, че за първи път се представят неща, свързани с книгите, но и сами по себе си представляващи форма на изкуството.

На 1 декември във фоайе „Изкуствотека“ бе открита изложба с аксесоари за книги на Стефка Константинова и Славена Шумарова-Запрянова. Основният фокус пада върху калъфи и разделители за книги, като моделите представят един модерен поглед към народната традиция – за основа са използвани образци от автентични шевици и бродерии на дрехи с богата орнаментика от различни области на България.

Стефка Константинова е компютърен специалист, но влечението към приложното изкуство я кара да експериментира и така достига до създаването на свой бранд Bunny in a pocket/Gogi made it! Дългите часове, прекарани пред компютърния монитор, намират свой творчески отдушник.

Славена Шумарова-Запрянова е филолог, хоноруван преподавател и работи като библиотекар в ПУ „Паисий Хилендарски“. Наред с реализирането на творческите си търсения извън професията, тя заедно със съмишленици организира изложби и курсове Handmade. Ето какво сподели тя: „Благодарим за любезната покана от заместник-директора на библиотеката г-жа Антоанета Лесенска. Оказа се, че това е първата по рода си изложба от такъв тип, затова г-жа Лесенска държеше дебютът ни да е именно тук. Изложените модели са изработени с различни техники, като част от тях са с български шевици, избродирани от мен. Целта е да се продължи нашата народна традиция и да не забравяме корените си“.

Изложбата продължава до края на месец декември.

Писма без марки

Елка ПЕТРОВА*

Отдавна стоя пред белия лист. Отмятам дните с едно и също обещание – „Утре ще пиша“, но стрелките на часовника все не успяват да уловят подходящия миг. Думите просто всеки път побягват и се загубват сред обстоятелства извън пустите редове. Реших за кратко да оставя идеята за писането и да свърша нещо практично. Зарових глава в старинния дъбов гардероб – започнах да пренареждам дрехи, да откривам забравени бижута, да вадя закътани обувки, разгръщах ковьорчета и някогашни бродерии. Протегнах се отново, за да издърпам поредната кутия, и неусетно ме засипа дъжд от парченца ежедневие, малки светове. Помнех всяка капка от този порой. Това всъщност бяха писмата, които пишех още от дете. Спрях се, събрах прилежно всяко едно от тях и ги наредих на пода. Пред мен се бе създала картина. Разходих се с поглед по това изображение.

Ето там, на измачкания кариран лист от тетрадка, паднах за първи път от колелото, малко по-нагоре вляво, върху жълтия лист с розите, е заключена историята за екскурзията ни в планината, белият лист с кривите цветенца пази вкуса и аромата на вятъра от онази пролет в Родопите. А, ето я и рекламната брошура, разказваща за срещата ми с града на легендите Прага, за слънцето над Чески Крумлов. Златистият лист, приютил следите на сивия молив, напомняше за аромата на горещия шоколад в новата сладкарница зад ъгъла в града, претворяваше разговорите, смеха. Салфетката от бара с кривия почерк намигваше за щурите танци и предизвикателствата с коктейлите, а множеството сърчица по шарените хартии закачливо се кикотеха относно въпроса за любовта. В тези писма пред мен – написани на какво ли не, имаше сезони, ветрове от емоции, дъждове от чувства, бури от предизвикателства. Държах в ръцете си свят, който непрестанно се е менял. Сякаш бях успяла да уловя и заключа в картонена кутия атмосфера. Претворила бях ежедневието в разкази, в редове от писма. Погледнах картината още веднъж. Върнах се назад в страниците, които шептяха историята за това как започнах да пиша писма, да сътворявам тези мънички светове, местенца за отдих и бягство.

Да, започнах да пиша писма в момента, когато се научих да преобразявам ченгелчетата в букви и съответно да ги подреждам в думи. Сядах на огромната дървена маса у дома, избутвах тежкия метален стол, нареждах внимателно цяла купчина възглавници, защото ръстът ми не позволяваше да приличам на пишещите деца от картинките в учебниците – Та главата ми едвам се подаваше над масата!, – но упоритостта и желанието ми бяха непреклонни. С огромно старание избирах красива хартия (при липса на такава просто рисувах леко кривички цветенца, дървета или сърчица по ъглите на обикновените бели листи), вземах в ръцете си изисканите, но доста тежки химикали на баща ми, подреждах внимателно отделните детайли от интериора и започвах да пиша. Разказвах за ежедневието си, простички неща – за слънцето, дъжда, игрите, от погледа на сегашната ми възраст дори глуповати. Пишех и изпращах на баба, на дядо, на приятелите ми. Някъде бях прочела, че писмото трябва да носи аромата на твореца и тайничко пръсках хартията с хубавите парфюми на мама, все пак моите от рафта изглеждаха прекалено посредствени.

Времето и обстоятелствата не ме отказаха от писането. Макар да бях затрупвана със смешни оправдания защо не получавам отговори. Писмата се преобразиха в онази стая, където можех да изкрещя всичко премълчано на глас, да разкажа мигове, да залостя спомени. Пътувах, работех, учех, създавах приятелства, но винаги в някоя чанта набутвах листче, билет, салфетка или брошура с няколко думи, с писмо, писма без марки...прибирах дни и сезони.

И това е така до днес. Ето ме, седя пред картина от всички преживявания през годините, но временно не пиша и все пак в мен все още гори вярата, че отново ще създавам от моя тип писма, писма без марки, писма от дни и сезони, ще има какво да уловя в редове, какво да натъпча в джобовете, отново ще има топли прегръдки, отново ще се смея неудържимо с приятели, отново всички ще усещаме сладкия, понякога прекрасно трънчив вкус на ежедневния живот, отново ще има дни, а не просто цифри в календара, отново ще съществува време, а не само часовникови стрелки... отново... отново... ще има отново!

*Елка Петрова от специалността „Славистика“ беше отличена с Наградата за проза от литературния конкурс на вестник „Пловдивски университет“.

Международен проект по програмата „Еразъм+“ стартира в Педагогическия факултет

В Педагогическия факултет на Пловдивския университет „Паисий Хилендарски“ започва реализирането на проекта „**ECVET compliant psycho-motorics training“, 2020-1-BG01-KA202-079031**, съфинансиран по програмата „Еразъм+“ на ЕС, мярка „Стратегически партньорства в професионалното образование и обучение“. Координатор на проекта е проф. д.п.н. Дора Левтерова – Гаджалова, като са включени преподаватели от Педагогическия факултет на Пловдивския университет. Проектът ще се реализира с партньорските организации: Институт „Пиаже“ – Кооперация за интегрално и екологично развитие на човека, Португалия; Rehab EXP ООД, гр. Анкара, Турция; Phoenix KM, Белгия; ЕТ „Аналитична зона – Станимира Начева“ и Националната асоциация на работещите с хора с увреждания (НАРХУ) в България.

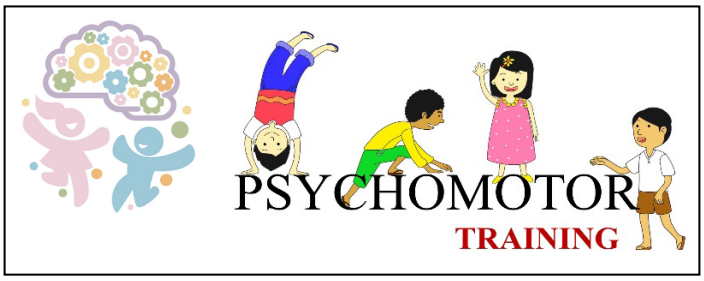

В първия етап на проекта ще се разработват интелектуални продукти с теоретични концепти, стратегии и обучителни модули, свързани с подобряване на компетентностите на психолози, педагози, психотерапевти, ерготерапевти, физиотерапевти за подпомагане на интелектуалното, двигателното, психо-социалното, емоционалното, речевото и езиковото развитие на деца, които имат проблеми в развитието. Психомоторното обучение (психомоторика) е педагогически модел и терапевтичен подход за подпомагане на личностното развитие на човека. То се основава на цялостен поглед върху човека, който разглежда всеки индивид като единство от физически, емоционални и когнитивни реалности, които взаимодействат помежду си и с околната социална среда. Ранното идентифициране на проблемите в развитието води до ранно насочване за оценка и провеждане на своевременни терапевтични интервенции, една от които е психомоторната интервенция. Психомоторното обучение и психомоторните интервенции могат да окажат позитивно влияние върху развитието на психомоторната, когнитивната и емоционалната област в различни етапи на възрастово развитие както при деца и ученици без проблеми в развитието, така и при деца и ученици с невро-развитийни проблеми.

Във втория етап на проекта ще се проведе обучение на заинтересовани психолози, педагози, ерготерапевти и родители в областта на психомоториката.

Бенефициенти на психомоторното обучение и психомоторните терапевтични интервенции ще бъдат деца от различни възрастови групи и различно невро- и психо-социално развитие:

– деца с нормално развитие (психомоторните интервенции имат за цел да подпомагат интелектуалното, двигателното, когнитивното, емоционалното и социалното развитие);

– деца в периода на ранно детско развитие в риск;

– деца с леки неврологични дисфункции и нарушения в координацията на развитието;

– деца с разстройства от аутистичния спектър, когнитивни нарушения и др.;

– деца със специфични нарушения на способността за учене (дислексия, дисграфия, дискалкулия и др.);

– деца с емоционални и поведенчески разстройства;

– членове на семейства, в които има желание за подпомагане на развитието на децата чрез психомоторни интервенции;

– членове на семейства, в които има желание за подпомагане на развитието на децата чрез психомоторно обучение.

Проведена е първа транснационална среща на екипа по проекта във виртуална среда. Открита е страница в социалната мрежа – https://www.facebook.com/Psych0motoricstraining. По проекта ще бъдат разработени сайт и мобилно приложение, на които ще бъдат предоставени обучителни сценарии, видеоматериали и публикации, които ще бъдат достъпни за всички заинтересовани учители, специалисти, родители, преподаватели, терапевти и студенти.

Председателят на Комисията за защита на потребителите се включи в лекции в Юридическия факултет

В началото на месец декември 2020 г. председателят на комисията г-н Димитър Маргаритов участва в занятията на ЮФ по избираемата дисциплина „Правна защита на потребителите“, предназначени за студентите от четвърти курс, редовно обучение. Преподаватели по дисциплината са доц. д-р Красимир Митев, д-р Жана Колева и д-р Ангел Шопов.

Г-н Маргаритов след представянето от доц. Кр. Митев направи кратък увод за работата и правомощията на комисията. По-нататък той се спря на особеностите на сключване на договорите от разстояние и извън търговския обект, както и на натрупалата се практика на КЗП в тази област. Във връзка с обстановката у нас и в света от последната година, предизвикана от Ковид 19, е обяснимо, че сериозен бум се наблюдава при договорите, сключени онлайн, най-вече – на онлайн продажбите.

Интерес предизвика посочването на конкретни нелоялни търговски практики и заблуждаващо етикетиране/обявяване на цени на онлайн предлагани стоки. Г-н Маргаритов даде ценни съвети за бързо откриване на тези нелоялни търговски практики, отговори на въпроси от студентите по повод на такива практики и извън онлайн средата – за най-честите случаи от работата на КЗП.

Участието на председателя на КЗП се превръща в традиция за занятията в ЮФ. Припомняме, че г-н Маргаритов за втори път откликва на поканата от ЮФ за участие в лекции от областта на ресора на комисията, която ръководи. Миналата година той пак представи аспекти от дейността на КЗП пред студенти от избираемата дисциплина „Правна защита на потребителите“.

Кой е измислил сюжета на романа „Граф Монте Кристо“?

Когато пише своите произведения, Александър Дюма е използвал услугите на много асистенти – тъй наречените „литературни шерпи“. Най-известният сред тях е Огюст Маке, който според един от биографите на писателя – Клод Шоп, е измислил основата на сюжета на „Граф Монте Кристо“ и е допринесъл значително за „Трите мушкетари“ и някои от другите произведения. Въпреки използването на множество сътрудници трябва да отбележим, че тези велики книги са такива благодарение на майсторството на Александър Дюма, който ги насища с неповторим колорит, с ярки детайли и оживени диалози.

Рождество Христово

Д-р Петър ГРАМАТИКОВ

Идването на Иисус Христос на земята е най-знаменитото събитие в историята ѝ. Споменът за рождението му се увековечава чрез християнската ера, на която първата година съвпада със 753 г. от основаването на Рим или със 777 година от първата олимпиада според древногръцкото летоочисление. Общо се вярва обаче, че Спасителят на света се е родил три-четири години по-рано от първата година на християнското летоброене и четири хиляди години след сътворението на Адам. Евангелистите ни дават родословието на Христос за 4000 години. Родословните списъци в Мт. 1 и Лк. 3 се различават един от друг; може би единият изчислява родовете на Йосиф, а другият – родовете на Мария. Йосифовото и Марииното потекла са произхождали от Соломон и Натан, Давидовите синове. Йосиф е бил ***по закон*** баща на Иисус Христос, а ***по род*** сродник на Дева Мария; така че Месия е бил Давидов потомък и по закон, и по плът.

Трудно е да се определи точният брой на практикуващите (редовно черкуващите се) православни християни в България, сигурно е само, че мнозинството от самоопределящите се като такива не знаят какви са Божиите заповеди или какво учи Православният катехизис, защото са от така наречените „коледни християни" (празнуващи Коледа и Великден в битово-семеен кръг) или както още се наричат подобни християни по света – „християни на четири колела", т.е. такива, които посещават за първи път църква, возени в бебешка количка, за да бъдат кръстени, следващото им влизане в храма е в сватбена лимузина, когато сключват църковен брак, и накрая всички тръгват за последно за храма, возени в траурната катафалка.

Рождество Христово. Художник: Джото ди Бондоне (1267 – 1337 г.)

В днешните времена на материални и морални терзания погледите на мнозина християни са устремени в очакване на помощ и надежда, на утеха и спасение към Вечния утешител. Тази утеха можем да намерим в Светото писание.

Живеем в една реалност, решително противна и укорявана от Свещеното писание: един стремеж към земни блага и излишества, една самозабрава и ожесточение са налице и в сила у мнозина, едно духовно самоунищожение, едно страшно безгрижие за човешката душа и едно гибелно нехайство за нейното спасение.

Знанието на Божия закон само по себе си няма да ни спаси, докато ние не пристъпим към изпълнение на волята Божия. Напротив, знанието без изпълнението ще ни осъди по силата на Христовите думи: „Оня слуга, който е знаел волята на господаря си, и не е бил готов, и не е постъпвал по волята му, ще бъде бит много… И от всекиго, комуто много е дадено, много и ще се иска, и комуто много е поверено, от него повече ще се изисква" (Лук. 12:47 – 48).

Бог говори: „Милост искам, а не жертва!" (Осия 6:6; Мат. 9:13), милост в сърцата, любов към ближните, а не големи пожертвования, които често служат за подхранване на нашата гордост, суетност и славолюбие. Св. Тихон Задонски ясно учи: „За разбойниците, убийците, блудниците, митарите и всякакви други грешници, които се кают, дверите на Божието милосърдие се отварят, а пред озлобените се затварят" (Творения, стр. 414).

Мнозина са изгубили Христовия път, изпаднали в маловерие, кривоверие, суеверие или даже в неверие. Мнозина наши братя и сестри са се увлекли от всевъзможни нови религиозни движения, ясновидци, екстрасенси и други окултни практики. Те са много добри християни, нищи духом и жадни за духовна храна, но лишени от ръководството на св. Православна църква; предоставени сами на себе си, на собственото свое самосъзерцание. Дълг неотменен и най-наложителен и свещен се налага предимно на църковните пастири, да дават нужната духовна храна на тези добри християни и християнки и да ги затвърждават в лоното на родната ни св. Православна църква, от която те все още не са се отлъчили, но ги грози такава опасност, като на лишени от непосредственото ѝ кормило в прехода от земния човешки живот към Царството небесно и вечния живот след смъртта.

В хода на историческия живот на човечеството не е трудно да се забележат периоди, когато пулсът на живота като че ли започва да бие посилно, във всички части на човешката дейност започва оживление, енергията се повишава, производителността се усилва, въобще цялостният човешки организъм се пробужда и човечеството тръгва с бързи стъпки по пътя на прогреса. От друга страна, с тия светли епохи срещаме и други епохи, които като тъмни ленти стоят на фона на историята. Това са периодите на упадък, застой и мрак. В тях няма ни славни имена, ни велики събития, нито безсмъртни произведения на изкуството и създания на творческата мисъл, нито пък сияния на гений или поне слаби отблясъци на талант. Хората като че ли са изчерпали своите сили, изразходвали са духовните съкровища и обезсилени и уморени, са потънали в апатия.

По времето на Рождество Христово всеобщата пробудила се духовна жажда оказала влияние и на философията. Последната, отстъпвайки пред изискванията на религиозното чувство, искала да поправи своята предишна грешка и се заела да въздигне същото здание, над разрушаването на което тъй дълго се трудила. Философите станали творци на религиозни системи. На сцената излезли вярванията на Халдея, Персия, даже далечна Индия. От всички религии по света философите поискали да създадат нова световна религия и в резултат на тези усилия се появили александрийската теософия и неоплатонизмът. Но всички тези опити се оказали безплодни; философията изгубила своя кредит на доверие. Над света се възнесла нова звезда – християнството, и в тази религия на любовта и всеопрощението намерило изход за себе си религиозното чувство на човечеството.

Християнската религия при появяването си заварила религиозното чувство на хората в криза. Тя дала силен тласък на това съзнание и предизвикала реакция със забележителна сила. Изморената от предходните блуждаения и безплодни опити, измъчена от скептицизма и съмнението човешка мисъл жадувала успокоение и накрая го намерила там, където и досега намират пристанище всички трудещи се и обременени. Духовните

На стр. 23

Първа международна онлайн среща по проекта „Пловдив – от мултиезиков и мултикултурен център на Източна Румелия до Европейска столица на културата“

Елка ПЕТРОВА

Ежедневието в последно време обърка своя ритъм, промени рутината ни, прекрои снимките ни, но същевременно ни позволи да разширим мирогледа си и да превърнем онлайн света в една идея по-реален. На 22.11.2020 г. чрез платформата Google Meet се проведе първата международна онлайн среща по темите на проекта „Пловдив – от мултиезиков и мултикултурен център на Източна Румелия до Европейска столица на културата“. Акцентът беше град Пловдив, разгледан през призмата на множеството тайни и загадки, които е скътал между редовете на многовековната си история. Обърна се внимание на всичко онова, което превръща Пловдив в мултиезиков и мултикултурен център. В срещата се включиха участници от Япония, Германия, Великобритания, Чехия и България. По време на дискусията бяха представени и аргументирани различни гледни точки за феноменалността на град Пловдив в миналото и настоящето, като бяха предложени и теми за бъдещи срещи. Мероприятието завърши с обобщението, че няма значение в коя географска точка се намира определен човек, важното е посоката, в която го води компасът на сърцето му.

Ето какво споделиха някои от чуждестранните участници в събитието:

„Презентацията беше богата на интересни снимки и любопитни факти. Щастлива съм, че получих отговори на всички свои въпроси. Очаквам с нетърпение следващите мероприятия“ (Хана Мацуямова, Япония).

„Прекрасно! Научих толкова много нови неща. Наистина бих искал да организирате още подобни презентации и срещи“ (Пазди Шулей, Чехия).

„Благодарна съм за презентацията, изпълнена с много примери, интересни факти и шеговити закачки. Радвам се, че имах възможността да участвам в дискусията, да споделя мнение и да задам различни въпроси“ (Алисия Гюнтер, Германия).

Рождество Христово

От стр. 22

сили на човека намерили поприще за най-широко развитие и светът като че ли празнувал своето тържество и своето спасение чрез мощния порив на религиозното въодушевление.

Малко хора в нашето съвремие биха си спомнили откъс от житие на български или всеправославен светия, нито някоя евангелска притча, нито поне една осмислена светия, нито някоя евангелска притча, нито поне една осмислена богословска мисъл и почти никой не би посочил случай, когато към някое добро дело го е подтикнала чута църковна проповед или дълбоко преживяно богослужение. Малцина са тия, които, преди да направят своя избор, ще погледнат в Евангелието или ще се посъветват със свещенослужител. Повечето ще се консултират с хороскоп, магьосник или екстрасенс ясновидец, защото за тях единствен критерий се явяват човешкият разум и частните религиозни представи и суеверия. Оказва се, че живеем в страна с „победил окултизъм“ – признак за дълбока нравствена и религиозна криза.

И така, само ако разграничим кое е истински Христовото в християнството и кое е святото в светото Православие, ще можем да се надяваме на душевен мир, на земно благополучие и вечен живот, защото само чрез истинския Изкупител, Спасител и Бог – Господ Иисус Христос, ще надмогнем вековете като православни и като българи.

Християнската вяра се основава на твърдия фундамент на Словото Божие, което многократно се е доказало в живота и цялата история на човечеството. Крайъгълен камък в основата на тази вяра, нейна опора представляват пророчествата в Свещеното писание и тяхното изпълнение. Смайващо е не само количеството действително изпълнени пророчества, но и тяхната детайлност. Една библейска богословска идея, извлечена от Св. писание е идеята за Христовите предобрази в Стария завет. Цялостният образ на идещия Месия е изграден в месианските по съдържание псалми 2, 21, 44, 71. В Псалтира „Машиа“ е образ не на триумфиращ владетел, а на велик страдалец (идеята за страданието и Иисус, понесъл греха на цялото човечество). В Пс. 68:22 се предрича, че ще Му поднесат „оцет и жлъчка“. Пс. 40 указва на предателя, подобно на Деян. 4:26. Вътрешното величие на Христос Месия, Раба Господен (евр. „евед-Иахве“) и Неговата смърт е разкрито по несъмнен начин в Исаия 62 гл. и Псалом 15 („и гробът не може да Го задържи“). Във Втор. 18:15 сам Моисей говори за друг по-велик пророк, а в Числ. 24:17 Месията е оприличен на „Звезда, която ще изгрее от Иаков“. Професор Б. Пиперов ни оставя задълбочено изследване върху имената на Месия в равинистичната традиция. Интересни примери са следните: 1) Нехора (Светлина) – в Мидраша към Кн. Битие, гл. 1, а също и рави Абба от Серугин (III – IV в.) по Дан. 2:22 и Ис. 60:1. Рави Бида Го назовава с деривата Нехира (Озарен); 2) Анани (Идващ върху облаци) по Дан. 7:13 – „Гледах в нощните видения и ето, на небесни облаци (евр. „анане шемайа“) идеше Син Човечески, дойде до Стария по дни“; 3) Ришон (Първия) го нарича Рави Хаггай (340 г.) по Ис. 41:27; 4) Бар-Нафле (Син на падналата) го наричат Рави Нахман бен-Йаков († 320 г.) и Рави Ицхак (ок. 330 г.) по Амос 9:1 – „В оня ден Аз ще възстановя падналата (евр. нофелет) скиния Давидова“, но като издънка, разклонение на разорения Израил по Исайя 11:1; 5) Шило (Примирител) от Рави Шела (ок. 220 г.) по Бит. 49:10, където казва – „Докле не дойде Примирителят“, докато у Онкелос (I век) четем в същия стих – „Докле не дойде Месия“.

Ето как отговаря протойерей Александър Мен на въпроса в какво се съдържа същността на християнството: Трябва да отговорим – това е Богочовечеството, съединение на ограничения и временен човешки дух с безкрайното Божествено от момента на Своето Рождение. Това е освещаване на плътта от момента, в който Синът Човешки приема нашите радости и страдания, нашата любов, нашия труд, природата, света; всичко, в което Той се е намирал, в което Той се е родил като човек и Богочовек не е отхвърлено, не е унищожено, а е възведено на ново ниво, осветено. В християнството имаме освещаване на света, победа над злото, над тъмнината, над греха. Но тази победа принадлежи на Бога. Тя е започнала в нощта на възкресението и тя продължава, докато съществува светът.

Рецепти за коледната и новогодишната трапеза, предложени от Антоанета Груева от Университетската библиотека

Бурания с кисело зеле и ориз

Бурания е ястие, което е много вкусно и всеки помни как баба му го е приготвяла на село. Необходими продукти: 850 грама кисело зеле, 100 г лук, 130 мл олио, 100 г ориз, 250 мл зелева чорба, черен пипер на зърна, червен пипер.

Начин на приготвяне:

Киселото зеле се нарязва на ивици и се задушава до омекване. Добавят се черен пипер на зърна, сухи чушки и ориз. Сипва се зелева чорба и ястието ври до готовност на ориза. Запържват се лук и червен пипер и се изсипват върху зелето. Прехвърля се в тавичка и се запича. Поднася се с люто.

Пълнени чушки/пиперки с боб

Необходими продукти: 1 ч. ч. боб, 2 глави лук, 10 броя сушени чушки, 1/2 кафена ч. олио, 1 ч. л. джоджен, 1 ч. л. червен пипер.

Начин на приготвяне:

Бобът престоява няколко часа във вода, след което се слага да ври и първата вода се излива. След това наливаме вода, връщаме боба на котлона и варим до почти пълно сваряване.

Нарязваме лука на ситно. Заливаме чушките с топла вода. В дълбок тиган загряваме олио и изсипваме лука. Задушаваме го до омекване.

Когато бобът е полусварен, отцеждаме го и го добавяме към задушения лук, разбърквaме за още 3 – 4 мин. Сваляме сместа от котлона, добавяме подправките и 1 ч. л. сол. Разбърквaме.

Отцеждаме чушките от водата и ги пълним с бобената смес. Нареждаме ги в тава. Добавяме 1 ч. ч. вода и слагаме тавата в предварително загрята на 180 градуса фурна, като печем 30 мин.

Баница с гореща вода

Необходими продукти: кори за баница, 150 г масло, около 50 мл зехтин или олио, 300 г сирене, 6 яйца, 300 мл вряла вода.

Начин на приготвяне:

Разтопяваме маслото заедно със зехтина (олиото). Натрошаваме сиренето. Мажем всяка кора с маслената смес и ги подреждаме в намазнена тава. Разпределяме от сиренето върху всяка трета кора. Повтаряме, докато свършат корите. Накрая заливаме баницата с останалата маслена смес и нарязваме на парчета. Разбиваме яйцата и като непрекъснато бъркаме, постепенно изсипваме горещата вода. Разбърквaме бързо, за да не се пресекат яйцата. Заливаме баницата със сместа и я оставяме да се „накисне“ 15 мин.

Печем във фурна с вентилатор на 180 градуса за около 25 – 30 мин.

Сладка баница с ябълки

Необходими продукти: 1 пакет кори за баница, 2 ч. ч. настъргани ябълки, 1/2 ч. ч. смлени орехи, 100 г стафиди, 1 ч. л. канела, 4 – 5 с. л. захар, 1/2 ч. ч. олио.

Начин на приготвяне:

В купа смесваме настърганите ябълки, смлените орехи, стафидите, канелата и захарта. Разбърквaме добре.

Взимаме две от корите, поръсваме ги с 2 с. л. олио и малко от сместа с ябълките. Навиваме на руло, като за вита баница, и слагаме в намазнена тава. После навиваме още две кори и така до изчерпване на корите и сместа.

Печем в загрята фурна на 180 градуса за около 40 минути. Изваждаме и завиваме с кърпа да отдъхне. Поръсваме с пудра захар.

Интересни факти, свързани с посрещането на новогодишните празници по света

● За първи път честването на Нова година било насрочено за 1 януари по заповед на римския император Гай Юлий Цезар.

● Празнуването на Нова година в Русия на 1 януари било установено с указ на Петър I. Дотогава новата година била отбелязвана на 1 септември.

● В Тайланд Нова година се празнува между 13 и 15 април и се нарича Сонгкран. В този ден хората се поливат един друг с вода и се посипват с цветен прашец. Но освен своята Нова година през април, тайландците празнуват и европейската на 1 януари и китайската през февруари.

● В Иран новогодишните празници са на 21 или 22 март.

● До 1752 г. новата година във Великобритания официално празнували на 25 март.

● Традицията да се украсява новогодишната елха с гирлянди, води началото си от 1895 година, когато по такъв начин била украсена елхата пред Белия дом във Вашингтон, САЩ.

● В Италия, особено в провинцията, все още съществува традиция да се изхвърлят стари неща през прозореца в навечерието на Нова година. Така че по това време трябва да се разхождате с едно наум по улиците, тъй като понякога се изхвърлят дори мебели.

● Първата в света новогодишна картичка била отпечатана през 1843 г. в Лондон.

● Обичаят да се дават подаръци на Нова година, се появил в Древния Рим. Смятало се, че както посрещнеш Новата година, тъй и ще я прекараш.

● Играчките по елхата се появили в Русия през бедна на ябълкова продукция година. Дотогава елхата била украсявана със сладкиши и ябълки. Като нямало ябълки, заменили ги с играчки.

● В Микронезия всяка Нова година хората си измислят нови фамилии, които не са записани в паспорта, и ги казват на своите роднини и приятели. Това се прави, за да се объркат злите духове.